

Biblioteken i Östergötland

nr **2 - 3** | 2010

Hinner alla med it-tåget?

Innehåll nummer 2-3:2010

Spelet om biblioteken – vinnare och förlorare	3	Förtidsrösta på biblioteket	22
Finspång blev nästan överkört av det digitala tåget	4	Äntligen nya lokaler	22
”Då har det ju skapats en marknad där vi från studieförbunden kan komma in”	5	Politikerna om bibliotekens roll	23
Lokala exempel ska få fler med på det digitala tåget	6	”Bara Barn på bibblan – från idé till verklighet”	24
Strategi för ökad e-delaktighet	7	Politikerna om barns läsning	25
”Det är taskigt att skapa ett samhälle som inte alla kan vara delaktiga i”	8	Norrköping prisas för Salongen	26
Svenskt bredband i världsklass – men hur?	9	Ladda ned-konferensen 23 april	26
Gun från Mjölby blev det goda exemplet i riksdagen	9	Ladda ned låtar lagligt med Musikwebb	27
Gratis baskunskap har ett pris	10	Linda Göth: ”Utbudet är riktigt bra”	27
Politikerna om digitala klyftan	11	Sveriges största artikelarkiv hemifrån	27
Personligt av Anna Bernemalm	12	Digital tillgång till kulturarvet i Linköpings stadsbibliotek	28
Ny i Östergötland – med biblioteket som ett stöd	13	Östgötabibliotek till glädje i Spanien	30
Åtvidabergs bibliotek först med RFID-teknik	14	E-boklånen ökade med 30 procent	30
Fler bibliotek är på gång med radiovågor	14	Guide till Östergötland i litteraturen	31
Mjölby satsar med biblioteksplan	15	Hallå i e-posten, Marie Westrin, utvecklingschef på Ericsson	31
Ministern var där, alla var där och Thomas skrev i sin mikroblogg så här...	16	Ladda ned-konferensen 23 april	32
Lär miljö gav oväntat mervärde	18	Digitala bokbussen liknar inget annat	32
Politikerna om bemannade skolbibliotek	19	Bilden av biblioteket i 250 intervjuer	33
Spelet om biblioteken	20	Skärpta formuleringar föreslås i bibliotekslagen	33
		Huggsexa eller inte om kulturen – vem ska få hålla i pengapåsen?	34
		Tretton bibliotekssystem ska bli ETT	35
		En slutrapport läcker som en karamell	36
		Dyslexiprojektet ”Allt genast” – snart går det att ladda ner talböcker dygnet runt	37
		Östgötsk Daisybok nummer 50 klar	38
		Ladda ned talbok med Student Direkt	38
		Personligt av Lars-Erik Johnsson	39
		Linköping nominerat till bästa lättlästa bibliotek	39

Ansvarig utgivare:
Kerstin Olsson, länsbibliotekarie
kerols@ostsam.se
Redaktör: Agneta Hagelin
agneta.hagelin@ostsam.se
Layout: Okidoki Kommunikation
info@okidoki.se

Manusstopp för nr 4 av Biblioteken i Östergötland den 18 oktober 2010.

Välkomna med artiklar från biblioteken i länet!

Skicka artiklar på högst 500 ord till ansvarig utgivare per e-post. Innehållet i varje artikel svarar insändaren själv för.

Omslagsbilder:
Foto framsida:
Agneta Hagelin

Spelet om biblioteket – vinnare och förlorare

Kerstin Olsson, länsbibliotekarie

Förhoppningsvis är det inte tärningen som styr biblioteken. Men ibland kan man få för sig det. Särskilt när man ser hur ojämlig tillgången till bibliotekstjänster är i landet. Och i Östergötland.

Tillgång till fri information är en demokratisk nödvändighet. "Att främja den fria åsiktsbildningen" är en ny formulering i förslaget till ändringar i bibliotekslagen som jag gillar. Det kräver både bredd och djup i kunskap och kompetens, i verksamhet och medier, generösa öppettider och en fungerande infrastruktur för hela landet. Det får inte vara ett spel med tärningar. Det kräver samordning och strategi både nationellt, regionalt och lokalt. Av medspelarna.

Kungen

Vilka är intresserade av spelet om biblioteket här i Östergötland? Kungen? Ja, jo, till slut. Kungliga biblioteket, KB, får nu det nationella uppdraget att utveckla och samordna biblioteken

i landet. För att alla medborgare ska ha tillgång till bra bibliotek. Genom en utbyggd infrastruktur av jämlika bibliotek och utveckling av gemensamma tjänster. Det kräver utveckling och en bra infrastruktur även regionalt. Regionalt har vi jobbat hårt för att få en aktiv medspelare på nationell nivå. Kungen får representera skattkistan och alla styrande politiker och beslutsfattare som inser att bra bibliotek är bra för folket i alla möjliga sammanhang. Litteratur, lärprocesser, överbygga digitala klyftor, kulturarv, gemenskap, läslust, underhållning och nöje ... i en livslång relation, folk + bibliotek = sant.

Folket

Medborgarna, invånarna, användarna, icke-användarna. Alla bidrar till utveckling eller kräftgång. Ju aktivare låntagare desto bättre bibliotek. Inte som i spelet på mittuppslaget, när man hamnar i Linköping och får uppmaningen: "Lägst bemanning i Sverige. Stå över ett kast och hjälp till." Utan snarare som efterfrågar och använder olika bibliotekstjänster. Men då måste det ju också finnas öppettider och medier och bibliotekstjänster. Östergötland ligger näst sist t.ex. när det gäller tillgång till barnböcker och näst sist när det gäller lån av barnböcker. Kan det ha något samband? Östergötland lånar in 8 gånger fler fjärrlån från resten av

Sverige än vad man lånar ut till övriga landet. Av brist på medel och medier. Och trots fritt flöde i lån av varandra.

Och bibliotekarierna

... och alla andra som jobbar på biblioteket. Alla vinner! Ja, det skulle vara kul att kunna säga det. Det fanns en idrottspedagogik på nittitalet som gick ut på att ingen blev förlorare. Vi får läsa på. Hur man gör. I dagens snabba utveckling med nya medier och nya användarmönster finns tyvärr både vinnare och förlorare. Det krävs nya kompetenser på flera områden, sociala medier, pedagogik, handledarskap, interaktionsdesign, språk, teknik. Katalogkompetens har fått ett uppsving nu när man skapar "appar" till telefonerna. Då behövs gediget bibliotekariejobb i botten minsann.

... och Facebook :-)

Det händer mycket på de östgötska biblioteken trots pengabrist. Om det finns det mycket att läsa i det här numret. Finns det inga pengar på hemmaplan får man fiska i projektkistan och se om man får napp.

Nya grupper poppar upp på Facebook hela tiden, nu senast Gemensamt biblioteksdatasystem, med frågan "Hur får vi alla att älska ett gemensamt biblioteksdatasystem?" I nästa nummer av den här tidskriften kanske vi vet ;-).

Foto: stock.xchng

Finspång blev nästan överkört av det digitala tåget

Finspång kom igång sent med sitt lärmiljöprojekt – och höll nästan på att bli överkört av det digitala tåget. En liten annons i början på året om gratis internetkurs ledde till över 100 samtal på en enda dag. Det kommer att ta en del av hösten att beta av de över 200 som anmälde sig ...

Text och foto: Agneta Hagelin

Bibliotekspersonalen i Finspång var fullständigt oförberedd på anstormningen.

– Intresset för e-kampanjen under hösten 2009 var ju inte jättestort, så vi var inställda på att få igång en, kanske två grupper, säger Nina Wester, projektanställd biblioteksassistent. I efterhand kan hon och bibliotekschefen Marie Sääf småle åt den smått kaotiska inledningen. Nu tuffar man metodiskt på med grupp efter grupp, även på biblioteket i Rejmyre dit de bärbara Finspångsdatorerna flyttas vid behov.

Varje kurs är uppdelad i fyra steg och pågår i fyra veckor. Deltagarna får lära sig att kunna hantera datorn, skriva, bekanta sig med internet och e-post.

Utvärderingarna som deltagarna gjort visar att de små grupperna uppskattats, liksom det långsamma tempot. Det har fått ta tid att lära från grunden. Många har också konstaterat att biblioteket är en trygg miljö.

– Det är verkligen på en basic nivå,

den allra första bekantskapen med något som många blir hänvisade till utan att veta vad det är. Jag tror vi fångat upp dem som inte vågar eller haft en tanke på att gå till ett studieförbund, men som nu kan vara beredda att gå vidare, menar Nina Wester.

I Finspång har det kommit kritik om att gratiskurserna är illojal konkurrens mot andra som säljer samma tjänster.

– Vi har fått projektpengar för att hålla just gratiskurser som ska ge alla möjlighet att ta del av det digitala samhället. Vi bjuder in andra aktörer, både företag och studieförbund, att använda sig av vår lärmiljö och nå den här nya målgruppen, kommenterar Marie Sääf.

Vems skyldighet är det egentligen att lära medborgarna att hantera samhällets e-tjänster på nätet?

Marie Sääf anser att ansvaret ligger hos dem som skapar tjänsterna. Och det gör ju faktiskt många kommuner. I vissa fall till och med krävs det

att föräldrar har e-post för att kunna kommunicera med skola och barnomsorg.

Då är de kommunala biblioteken naturliga lärmiljöer.

– Vi har visat hur stort behovet av kunskap är. Alla hänvisar till medborgarservice som finns på nätet, men om inte alla kan använda den, då är det ju ingen service, slår Nina Wester fast.

Men biblioteken är inte en självklar lösning för alla. Vinstdrivande företag och organisationer som vill att kunderna ska använda e-tjänster måste ta eget ansvar. Hon nämner banker som ett tydligt exempel.

– Att hänvisa folk till gratiskurser på biblioteket är inte okej. Jag vill inte ansvara för Agdas räkningar, det är känsligt för alla.

Vid årsskiftet tar projekttiden för internetkurserna slut, vad händer sedan? Kommer det att finnas pengar till lärmiljön och introduktion för fler Finspångsbor?

FOTNOT. I Boxholm har Danske Bank hyrt in sig i bibliotekets lokaler för att utbilda sina kunder i att sköta bankaffärerna på nätet. Deltagarna är inga nybörjare, flera har först fått grunderna i exempelvis mushantering via bibliotekets kurser.

Help

Foto: stock.xchng

”Då har det ju skapats en marknad där vi från studieförbunden kan komma in”

Internetguidning för nybörjare på biblioteken i länet har varit kolossalt populärt. Sedan oktober 2009 har cirka 1 500 nybörjare nappat på erbjudandet att få lära sig grunderna i att hantera mus, tangentbord och sedan ta de första stegen ut på internet. Och när man väl har börjat så vill man bara fortsätta.

Text: Anne Hederén, Länsbibliotek Östergötland

Genom projektet ”Nytta och Nöje på nätet: Internetguidning på östgöta-bibliotek” har biblioteken fått extra medel från Stiftelsen för Internetinfrastruktur .SE för att pröva olika former av internet-guidning. Syftet är att se hur biblioteken kan bidra till att öka den digitala delaktigheten och se hur resurserna kan användas på bästa sätt.

Ett annat syfte är att se hur samarbetet med studieförbunden kan utvecklas. Gemensamt för alla aktiviteter är att det är utan kostnad för deltagarna och takten är anpassad. Nybörjarens behov står i centrum.

Behovet är stort

Olika koncept prövas. Möjligheten att få individuell handledning, som utvecklats av Norrköpings stadsbibliotek, är mycket efterfrågad. Kölistorna har varit långa till både bibliotekens korta kurser och de längre studiecirkelarna i samarbete med studieförbund. Behovet är mycket

stort, men en sak verkar vara viktig – att det är gratis i det första steget. Alla deltagare ombeds besvara en utvärdering, i stort sett alla är mycket nöjda med innehåll och genomförande, men de vill lära sig mer ...

De som inte har skaffat egna datorer börjar använda bibliotekets. Många vill ha fler kurser. Och när man väl har fått upp ögonen för allt som internet kan användas till då är många också beredda att betala.

Slussas till studieförbunden

Biblioteken marknadsför studieförbundens utbud till deltagarna i de grundläggande aktiviteterna. Man länkar också till studieförbundens webbsidor från biblioteken.

En väg är att deltagarna kan slussas direkt till studieförbundens betalcirkel som utan kostnad kan hållas i bibliotekens lokaler. Studieförbundet Sensus har utformat fortsättningskursen ”Hitta

på internet” som tar vid där bibliotekets upplägg slutar. Kursen erbjuds i Finspång och Söderköping till hösten. Kristoffer Sundh, verksamhetsutvecklare på Sensus, ser många möjligheter i samarbetet med biblioteken:

– Om det finns ett motstånd kan man bryta det genom att erbjuda något som är riktigt grundläggande och gratis. Det är ju vad biblioteken har gjort. När folk sedan inser hur internet kan hjälpa dem och vill lära sig mer, då är man också villig att betala. Då har det ju skapats en marknad där vi från studieförbunden kan komma in med vårt kursutbud.

– Vi har ju heller inga egna lokaler i de mindre kommunerna så det är väldigt bra att kunna använda bibliotekets lokaler och datorer.

Lokala exempel ska få fler med på det digitala tåget

Lena Johansson, Boxholms bibliotek Foto: Agneta Hagelin

Lokala insatser för ökad digital delaktighet är ett måste – och det politiska ansvaret måste upp på en högre nivå. Det är några slutsatser som drogs vid en östgötsk samling med goda exempel från länet och en diskussion om hur samarbetet för att minska digitala klyftor kan utvecklas vidare lokalt, regionalt och nationellt.

Text: Anne Hederén, Länsbibliotek Östergötland

Den 28 april kunde man följa seminariet ”Hur får vi alla med på det digitala tåget”, via webb från Folkbildningsrådet. I Linköping genomfördes en lokal samling med ett 40-tal personer från bibliotek och folkbildning samt förtroendevalda från kommuner och regionförbund.

Utgångspunkt var att närmare tre miljoner människor över 16 år i Sverige fortfarande inte använder internet och e-tjänster eller gör det mycket sporadiskt.

Moderator Mikael Andersson presenterade ett förslag till gemensam strategi där representanter för bibliotek och folkbildning lyfter fram digitalt utanförskap som ett gemensamt problemområde.

I IKT-strategin uttrycks att den så kallade digitala klyftan är ett stort demokratiskt bekymmer som kräver insatser.

– Frågan om lokala insatser för ökad digital delaktighet kan inte ligga på kulturnämnderna, den måste lyftas till

kommunstyrelsernas bord, det är där vi kan ta de nödvändiga ekonomiska besluten, menade **Anders Eksmo, kommunalråd i Söderköping**, i den avslutande diskussionen.

Lena Johansson, bibliotekschef från Boxholms kommun, berättade i sitt lokala exempel om studiecirklar i samarbete med studieförbundet Medborgarskolan.

– I samarbete, med biblioteket som bas, kan även en liten kommun erbjuda kostnadsfria aktiviteter för att lära ut och inspirera till internetanvändning, det har vi lyckats mycket bra med. Många har stått i kö för att lära sig det grundläggande.

Tomas Lindgren från ABF Östergötland berättade om datastudior med bärbara datorer, mobilt bredband och trådlös router som ABF erbjuder enskilda, föreningar och till exempel filialbibliotek.

Marie Eriksson från Söderköpings bibliotek beskrev hur man tack vare denna möjlighet kan erbjuda grundläggande internetcirklar i ABF:s regi på de små filialerna i Mogata och Östra Ryd. Biblioteket har stått för kursupplägg och cirkelledare.

Mats Holm från Liljeholmens folkhögskola i Rimforsa, Kinda kommun, beskrev ett koncept med allmän linje på distans. En studieform som förutsätter vissa grundläggande kunskaper och där det kan vara väldigt värdefullt att det finns någon form av lokalt stöd. Mats Holm såg här biblioteken som en möjlighet både som offentlig lokal att studera i och för visst individuellt stöd.

Länsbiblioteket och Bildningsförbundet Östergötland stod för arrangemanget.

Strategi för ökad e-delaktighet

Det krävs mod och styrka att skapa hängrännor och utveckla samverkan mellan organisationer och system som har skilda styrsätt, skilda uppdragsgivare och skild budget.

Text: Ann Wiklund, nationell samordnare IKT-lyftet

Inte desto mindre är det just detta vi gett oss i kast med i projekt IKT-lyftet. Att samverka för att öka e-delaktigheten och på så sätt minska den digitala klyftan är vår gemensamma strävan. I IKT-lyftets nationella nätverk ingår ett stort antal organisationer och myndigheter och vi ser samma sak: den digitala klyftan är snarare en digital sprickbildning, som skär tvärs igenom åldrar och grupper.

Vardagen blir tyngre

Cirka 1,7 miljoner människor kan inte använda internet och e-tjänster. Det är ett allvarligt problem i ett samhälle som blir allt mer digitalt. Och det är problem för individen. Har du inte kunskaper om hur du kommer åt myndighetsinformation och servicetjänster via internet, är du kanske inte så anställningsbar trots att du är ung. Och vardagen blir tyngre när man måste hitta omvägar för att kunna använda offentliga tjänster.

Stöd finns

Den nationella nivån i IKT-lyftet finns för att stödja och underlätta det arbete

som måste göras regionalt och lokalt. Vi håller kontakt med varandra för att dra nytta av varandras kunskaper, erfarenheter, material och kontaktnät. Vi hjälps åt att visa på behovet av ett nationellt IKT-lyft när vi talar med våra styrelser, myndigheter och departement. Och vi pekar på att bibliotek, folkbildning och lärcentra finns överallt – vi täcker hela Sverige!

För att ge inspiration till dialog och samverkan främst regionalt har vi tagit fram ett diskussionsunderlag – Strategi för ökad e-delaktighet.

Texten bygger på de diskussioner vi haft i det nationella nätverkets arbetsmöten och vi har tänkt oss att det kan användas på många sätt, till exempel vid projektansökningar och när man vill formulera överenskommelser eller policy om samverkan på olika nivåer. Därför är detta inte något statiskt dokument, utan kan och bör förändras och utformas alltefter behov där det används.

Ett sätt att vidareutveckla diskussionsunderlaget kan vara att samla ihop synpunkter från diskussionstillfällena runt om i landet och förändra i en

gemensam text som alla kan följa.

Tillsammans är vi starka!

Det kan vara en spännande process men kanske onödigt tungrodd och omständlig. En annan väg kan vara att varje län/region hanterar sin egen version av texten, bygger och använder den som det passar bäst just där och låter den ligga tillgänglig på webben. Det gäller att använda text och energi på bästa sätt för att få ut mesta möjliga.

Den nationella arbetsgruppen har tillsatt en liten beredningsgrupp som ska fundera över detta så att vi kan skicka ut gemensam information i september.

Beredningsgruppen ska också arbeta med frågan om ett gemensamt formulerat mål för hela IKT-lyftnätverket som bygger på de uppdrag vi redan har när det gäller e-delaktighet.

En utmaning men en stark och tydlig hängränna som signalerar till alla nivåer: vi samverkar i ett IKT-lyft för vi är starka tillsammans!

Digital delaktighet hett ämne på Eurocities konferens

Text: Anne Hederén, Länsbibliotek Östergötland

Den 9-11 juni samlades ett sextiotal tjänstemän och politiker från Europas städer i Linköping. Syftet var att diskutera hur man kan skapa den hållbara och attraktiva staden med maximala förutsättningar till delaktig-

het för innevånarna. Anledningen var att Linköpings kommun stod värd för EUROCITIES årliga sommarmöte på temat "How to plan and build the inclusive, sustainable and desirable city". En del av konferensen ägnades

åt hur den digitala delaktigheten i samhället kan ökas. Goda exempel från de olika länderna speglades, däribland östgötabibliotekens satsning på internetguidning och samarbete med studieförbund.

”Det är taskigt att skapa ett samhälle som inte alla kan vara delaktiga i”

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Det här handlar om min svärmor, min pappa, min pensionerade granne, min väninna på landet, min autistiska son och vår vän Ali, flykting från Somalia. Av olika skäl har de ännu inte kopplat upp sig. Inte för att de inte vill, utan för att de antingen inte har råd, inte vet hur man gör eller inte har tillgång till internet där de bor. Självklart måste samhället se till att de får det stöd som behövs – lösningen finns på landets alla folkbibliotek!

Det är NU det sker – den stora dramatiska övergången till informations-samhället som kommer att påverka vardagslivet för alla människor i Sverige.

Det är NU vi måste ställa om hela samhället till den digitala tidsåldern. Till det kunskapsintensiva samhället, där internet är själva blodomloppet i samhällskroppen. Så klart att alla människor ska med på den digitala resan, hur skulle det se ut om en massa människor blev kvar på perrongen?

Det är taskigt att skapa ett samhälle som inte alla kan vara delaktiga i! Vi måste självklart ställa oss frågan: hur får vi med dem som står utanför och av olika anledningen inte själva hoppar på IT-tåget?

Svar: Det handlar om att inspirera människor att våga prova det nya, att det ska vara gratis, och att den nya tekniken finns tillgänglig i offentliga miljöer.

”En hel värld – bara några klick bort! Upplev internet som en källa till kunskap, gemenskap och nöjen. Upptäck att det är enkelt och roligt!”

Det var budskapet som biblioteken i

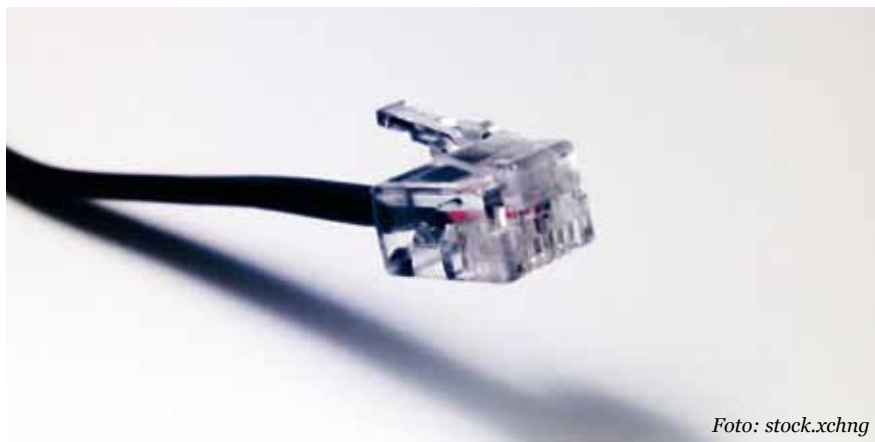

Foto: stock.xchng

Östergötland gick ut med i höstas. Resonsen från allmänheten blev mycket stor. Många ville ta chansen att prova på den moderna informationstekniken på biblioteken. Lära sig från grunden; hur man hanterar musen, skaffar sig en e-postadress, hittar intressanta sidor på nätet.

Dessa avgiftsfria internetkurser för nybörjare har sedan dess lockat över tusen östgötar till biblioteken. Att biblioteken har lyckats inspirera människor att våga prova den nya tekniken, är orsaken till att östgötakampanjen har blivit så framgångsrik – och har också synliggjort behoven. Den stora utmaningen samhället står inför idag är att inspirera och övertyga människor om att internet har blivit vardag, och att alla behöver lära sig grundläggande digital kompetens.

Här behövs en genomtänkt strategi från samhällets sida för hur man ska nå ut med digital kunskap till alla de människor som idag står utanför informations-samhället.

Vi skulle aldrig acceptera att nästan två miljoner vuxna i vårt samhälle inte kunde läsa, att de var analfabeter. Vi inser att en levande demokrati förutsätter att människor har läsförmåga, kan inhämta information och bilda sig en egen uppfattning om saker och ting.

Det behövs en nationell satsning för att bekämpa den digitala analfabetismen.

UNESCO:s manifest för folkbiblioteken slår fast, att medborgarnas eget deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fri och obegränsad tillgång på kunskap, tankar, kultur och information. Det är därför vi har folkbibliotek.

Det var länge sedan bibliotek bara var ett hus med böcker. Numera finns alla medier på biblioteken, och självklart även internet och bredband. Alla bibliotek, även den minsta lilla filial, har idag kopplat upp sig och erbjuder fri tillgång till innehållet på nätet. Här finns också kunnig personal som är proffs på att hjälpa människor att söka information.

Självklart är det bibliotekens uppgift att bidra till ett informationssamhälle för alla. Men uppdraget att biblioteken på bred front ska hjälpa människor att hantera informationstekniken behöver förtydligas.

Det behövs öronmärkta medel till IT-kurser och en satsning på att skapa digitala lärmiljöer på alla bibliotek. Då kan biblioteken bli en strategisk resurs i IT-samhället för att höja medborgarnas digitala kompetens!

FOTNOT.

Krönikan publicerades ursprungligen som ett debattinlägg på stiftelsen.se, där den kan läsas i sin helhet.

Svenskt bredband i världsklass – men hur?

Riksdagen har sagt ja till ett nytt delmål inom det IT-politiska målet: Sverige ska ha bredband i världsklass. Dessutom bör alla hushåll och företag ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband. De politiska blocken är inte överens om hur den digitala klyftan ska minskas.

Text: Agneta Hagelin

Enligt regeringen ska målet i första hand uppnås via väl fungerande marknader. Det betonas till exempel att god tillgång till elektronisk kommunikation är en förutsättning för att man ska kunna verka som företagare i ett avlångt land som Sverige.

Tekniksatsningar betonas också lokalt, i Linköping har bland annat centern lovat att investera 20 miljoner i nya bredbandsnät för att bygga bort den

digitala klyftan.

Den rödgröna oppositionen tycker att regeringen siktar för högt med målet om att bli världsbäst:

– Vi menar att det är orimligt, gränsande till ohederligt, att sätta ett så högt mål utan att lämna några egentliga besked om hur det ska nås, menade Socialdemokraternas IT-politiska talesman Désirée Liljevall i riksdagsdebatten den 26 maj.

Oppositionen vill överväga särskilda insatser riktade mot skolbarn och lärare. Man pekar också på behovet av statliga medel till folkbildningsinsatser för att nå svenskar som står utanför det digitala samhället.

Vidare vill oppositionen att samhället använder tekniken inom lokala mediecenter på bibliotek och skolor. Just modern teknik anses ha stor betydelse.

Gun från Mjölby blev det goda exemplet i riksdagen

”Vi rödgröna vill ta ett ordentligt grepp om den digitala klyftan och låta alla svenskar få möjlighet att ta del av det digitala samhället.” Så sade Désirée Liljevall (S) i riksdagens IT-politiska debatt där hon också lyfte fram Gun Nydahl, 78, från Mjölby, känd från östgötabibliotekens e-kampanj ”Internet för alla” i höstas.

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland. Foto: Agneta Hagelin

Socialdemokraternas IT-politiska talesman Désirée Liljevall träffade Gun Nydahl på Mjölby bibliotek i mars 2010. Désirée var inbjuden av Länsbibliotek Östergötland och Mjölby bibliotek för att höra mer om östgötabibliotekens satsning på gratis internetkurser för att öka den digitala delaktigheten. Hon fick också information om den uppmärksammade e-kampanjen ”Internet för alla” som genomfördes på östgötabiblioteken under oktober månad 2009. Gun Nydahl var kampanjens ansikte utåt och syntes på alla affischer, broschyrer och annonser.

”Det går inte att lära mormor något.”

I samband med besöket i Mjölby fick Gun Nydahl tillfälle att berätta för en

Désirée Liljevall och Gun Nydahl träffades i Mjölby tidigare i år.

inflytelserik riksdagspolitiker om hur hon upptäckte en helt ny värld när hon lärde sig att använda internet på biblioteket. Désirée Liljevall tog stort intryck av hennes berättelse och frågade om hon fick citera henne i den kommande IT-politiska debatten i riksdagen. Utdrag ur Désirée Liljevalls tal i

riksdagen:

”78-åriga Gun Nydahls barnbarn slet sitt hår när hopplösa mormor ställde femtioelva varför-frågor om internet och han till slut varken kunde eller orkade svara.

Men mormor Gun Nydahl lät sig inte nedslås. Hon hade både vilja och nyfikenhet och visste att hon också skulle kunna lära sig att använda dator och internet precis som sina barn och barnbarn. Därför vände hon sig till kommunens bibliotek, Mjölby bibliotek, och fick hjälp av personalen att öka sitt digitala självförtroende.

I dag mejlar hon ett par gånger i veckan och håller nu på att lära sig Skype, där hon kan se och tala med sina nära och kära på nätet. Barnbarnet har för övrigt fått äta upp det där med att det inte går att lära mormor något ...”

Gratis baskunskap har ett pris

Alla ska kunna använda IT och hindrande kunskapsklyftor ska överbryggas. Så står det i den regionala utvecklingsplanen för Östergötland. Nu är det hög tid att förverkliga målet om ett informationssamhälle för alla.

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Vad skulle det kosta att få alla östgötar att komma med på det digitala tåget? Enligt olika undersökningar är det cirka 30 procent av alla vuxna östgötar som står utanför informationssamhället på grund av att de ännu inte har kopplat upp sig. En del har aktivt valt att stå utanför, men merparten gör det ofrivilligt och orsakerna kan vara flera t.ex. rädsla, okunskap och ekonomiska skäl.

Klassfråga

Grovt räknat handlar det om cirka 60 000-90 000 östgötar i vuxen ålder som av olika skäl ännu inte hoppat på IT-tåget. Hälften av dem som står utanför informationssamhället är pensionärer och hälften utgörs av människor i arbetsför ålder.

Särskilt utsatta grupper är människor med funktionshinder, flyktingar, invandrare, arbetslösa, låginkomsttagare och lågutbildade. Internet är en tydlig klassfråga. Människor med låg inkomst och låg utbildning har betydligt sämre tillgång till ny teknik jämfört med medel- och höginkomsttagare.

Samhällets ansvar

Har samhället ett ansvar för att alla människor ska kunna känna sig delaktiga i informationssamhället? Ja, att främja ett informationssamhälle för alla är ett prioriterat mål för EU:s sammanhållningspolitik. Medlemsländer har också kommit överens om att aktivt arbeta för att minska de digitala klyftorna i samhället.

I det regionala utvecklingsprogrammet för Östgötaregionen 2020 finns tydliga mål när det gäller den regionala IT-politiken. Under "Infrastruktur och kommunikationer (Insatsområde 1)" står det att inför 2020 ska regionen arbeta för att "användning av IT är möjlig för alla och där hindrande kunskaps-

klyftor har kunnat överbryggas". Vad har då gjorts för att få med dem som står utanför och av olika anledningar inte själva hoppat på IT-tåget? Ja, konkreta åtgärder för att uppnå detta mål har hittills lyst med sin frånvaro.

Däremot har biblioteken i Östergötland, tillsammans med folkbildningen, på olika sätt visat att de kan vara en strategisk resurs för ökad digital delaktighet i samhället.

Gratis internetkurser

Gratis internetkurser på biblioteken, där det finns IT-utrustade lärmiljöer, har visat sig vara en framgångsrik modell för att uppmuntra människor att våga prova den nya tekniken.

Dessa avgiftsfria internetkurser för nybörjare har under året lockat över 1600 östgötar till biblioteken. Att biblioteken har lyckats inspirera människor att våga prova den nya tekniken, är orsaken till att östgötakampanjen har blivit så framgångsrik – och har också synliggjort behoven.

Satsningen har finansierats med projektmedel från Stiftelsen för internet

infrastruktur (*stiftelsen.se*) – totalt 500 000 kr. Biblioteken har därigenom kunnat få ekonomisk kompensation för sin kursverksamhet. Kostnaden blir lite drygt 300 kr per deltagare. Kan den siffran tjäna som måttstock på vad det skulle kosta att få med alla östgötar på IT-tåget? Kanske handlar det om det dubbla, 600 kr, för att täcka hela kostnaden.

3-6 miljoner per år

En storsatsning på ett IKT-lyft i Östergötland skulle kunna innebära ett erbjudande om gratis baskunskap till 10 000 personer årligen. Kostnad: cirka 3-6 miljoner kronor per år. Om samhället anslår dessa medel, så skulle pengarna kunna sökas av biblioteken, folkbildningen och övriga aktörer för att anordna gratis internetkurser för allmänheten!

Om samhället har ett ansvar för allas delaktighet, så är det förstas samhället som ska betala detta. Man kan se det som en investering i kunskap, en nödvändig kostnad för omställningen till den digitala tidsåldern.

Foto: stock.xchng

Vad anser du om bibliotekens roll när det gäller att minska den digitala klyftan i samhället?

Anders Carlsson (C), Valdemarsvik:

Biblioteken har en viktig roll att fylla här tillsammans med de olika studieförbunden. Biblioteket ger en möjlighet att använda dator för dem som inte har någon och studieförbunden en utbildande roll i hur datorn kan användas.

Inga-Arnell Lindgren (C), Ydre:

Bibliotekets roll både som folkbildare och minskning av den digitala klyftan är mycket viktig! Inte minst de publika datorerna och möjligheten att få både hjälp och vägledning att använda dem. Minst lika viktig är det trådlösa nätverket som gör att du kan använda din egen dator på biblioteket, bara du fått "veckans kod". Att allt är kostnadsfritt betyder mycket för att minska klyftan och öka tillgängligheten.

Lennart Haraldsson (S), Åtvidaberg:

Bibliotekets uppdrag är att fungera som kunskaps- och informationskälla. Nu finns fler och fler källor tillgängliga via internet. Det finns grupper i samhället som av ekonomiska, geografiska eller kunskapsmässiga skäl står utanför och är delvis utestängda från samhället. Genom att delta i bibliotekens satsningar för att minska den digitala klyftan kan de ta del av samhällsinformation. Bibliotek är ett av de offentliga rum som är avgörande för demokratin; mötesplats i tid och rum mellan människor och mellan människor och media, fristående från politiska och kommersiella intressen.

Mattias Ottosson (S), Norrköping:

Biblioteken har en viktig roll att fylla inom många områden och så också här. Många människor har ingen egen dator och då är ett bibliotek med generösa öppettider och stor tillgång till datorer, både för arbete och för nöje, ett bra komplement.

Vi ställde frågan via e-post till kommunstyrelsens ordförande i respektive kommun i Östergötland. Kinda och Ödeshög har inte svarat.

Tommy Palmqvist (S), Vadstena:

Problemet med den digitala klyftan är att det är samma personer som inte läser eller besöker biblioteken som också drabbas av den digitala klyftan. Det är viktigt att vidga frågan till att se alla dem som av olika anledningar inte är med i samhällsutvecklingen så som de har rätt till. Det är samma människor som inte heller kommer på klassträffar, knappt på utvecklingssamtal och som har svårt att ge sina barn ett sådant stöd att de klarar skolan. Därmed får vi en ny generation som har svårigheter att ta för sig i olika sammanhang. Därför har biblioteken en viktig roll att i första hand leta reda på dessa personer och sedan öppna biblioteken så att de också känner sig bekväma i den miljö biblioteken har att erbjuda.

Denny Lawrot (C), Finspång:

Alla sätt att minska den digitala klyftan är positiv. Här har biblioteken en viktig funktion att fylla.

Magnus Berge (C), Söderköping:

Biblioteken har länge haft stor betydelse för att utveckla människors vana att använda internet och datorer i sin vardag. När vi byggde nya biblioteket i Stinsen för drygt 10 år sedan satsade vi stort på många datorplatser, vilket har varit en succé under åren. Biblioteken

var tidigt ute med att datorisera katalog och utlåning och eftersom bibliotek är välbesökta samhällsinstitutioner har det säkert haft stor genomslagskraft. Biblioteken behöver också fortsätta att på olika sätt verka för att öka vanan att använda internet i fler sammanhang.

Eva Isaksson Ribers (M), Motala:

Biblioteken är en naturlig samlingsplats och spelar därför en viktig demokratisk roll att minska den digitala klyftan. Tillgången och möjligheten till hjälp att använda tekniken finns i Motala.

Per-Arne Larsson (S), Boxholm:

Jag anser att de har en betydelsefull roll för att överbrygga den digitala klyftan och i Boxholm har de åstadkommit och gör fortfarande massor på biblioteket.

Catharina Rosencrantz (M), Linköping (ordförande i barn- och ungdomsnämnden):

Biblioteken är viktiga när det gäller att vara en plats där vem som helst kan få tillgång till datorer. Internetcaféer och dylikt är också bra men biblioteken är en neutral plats och en plats dit t.ex. många äldre söker sig och känner sig bekväma. Biblioteken kan också ge dem som inte har tillgång till dator eller lugn och ro hemma en möjlighet att få tillgång till datorer. Så är det för en del av våra ungdomar som inte har dator hemma. Biblioteken är också en unik studieplats för studenter. Tillgången till utbildad personal är också viktig.

Monika Gideskog (M), Mjölby:

Jag anser att biblioteken har en stor roll att fylla. Mjölby har varit i framkant när det gäller att hålla i kurser.

”Vi kommer att behöva mer än pengar för att hålla samhället med en relevant bibliotekstjänst”

PERSONLIGT av Anna Bernemalm

Min vistelse i södra Kalifornien denna sommar bjuder på politiska iakttagelser som får mig att fundera på framtiden. Under frukosten läser jag i Los Angeles Times att County of Siskiyou av budgetskäl troligen behöver lägga ner sina bibliotek eller åtminstone skära ner budgeten med cirka 80 procent.

I kalifornisk politik är inte budgetkriser någon ovanlighet utan snarare regel än undantag. Men Siskiyou kan bli det första county i USA som lägger ner sin biblioteksverksamhet. Lokala räddningsaktioner är redan i full gång och påstås ha samlat ihop pengar för att kunna hålla biblioteken öppna även om det värsta skulle bli verklighet.

Om en svensk kommun eller län blev tvunget att spara drastiskt, skulle biblioteken kunna tvingas stänga? Skulle en grupp volontärer finansiera och bemanna biblioteken med egna medel? Skulle detta tillåtas? Många frågor som jag hoppas att vi aldrig behöver svara på. Men frågan om bibliotekens framtid är mer mångfacetterad än att vara eller inte vara.

Fram till nu har svårigheten varit att få tillgång till information. Text,

tal, musik och bild har behövt lagras, kopieras, distribueras och inte minst letas upp fysiskt. Men snart kan man med endast en mobiltelefon ha tillgång till all världens tidningar, böcker, musik, film och TV. Hindret för detta är snart bara legal då kostnaden håller på att krympa till att bli försumbar.

I denna framtid, behövs det en fysisk plats i varje stad och samhälle i form ett klassiskt bibliotek? Under det teknikoptimistiska sena 90-talet när internet, datorer och all annan spännande teknik svepte in, såg jag biblioteken som en gammal relik. Men flera års arbete i IT-branschen varvat med att vara kurseldare för nybörjare fick mig att tänka om. Det är långt ifrån alla som kan, vill eller har råd att på digital väg kunna ta del av all den information en människa i dagens samhälle behöver och som skulle berika deras liv.

När tillgången till information ökar lavinartat behöver allt fler av oss hjälp med att hitta det just vi vill ha tag på. Att kunna värdera källor, få tips och råd blir allt viktigare. Interneterans mest framgångsrika affärsidé är att göra detta för hela världen.

Jag tror att denna roll blir allt viktigare på allt fler områden. När det gäller exempelvis musik så finns i stort sett allt tillgängligt gratis på illegala fildelningsnätverk. Trots detta börjar legala musiktjänster som till exempel Spotify få ett stort genomslag. Tjänsten

erbjuder olika smarta grepp att hitta och spela upp musiken just jag vill lyssna till. En tjänst jag och många andra gärna betalar en slant för.

Idag har biblioteken bland annat utlåning av CD-skivor och DVD-filmer. Dessa format är snart förlegade och kommer i stort att vara ersatta av tjänster på nätet. Skall biblioteken vara en värnare av gammal teknik, och i så fall av vilken anledning?

Är det för att inte alla har råd med de nya tjänsterna? Kan vara ett tveeggat argument eftersom de nya tjänsterna i många fall är billigare än de gamla. För att man inte vill lära sig ny teknik? Ett argument som kanske tål att vändas på.

När man går över till digitala tjänster så blir skalfördelarna ännu tydligare. Idag utvecklas digitala bibliotekstjänster länsvis, vore det bättre att göra det för hela landet? Köpa tjänsterna av någon annan?

Det är en spännande tid för biblioteken då de kanske behövs mer än någonsin, samtidigt som de kan ifrågasättas på nya grunder.

Vi kommer att behöva mer än pengar för att hålla samhället med en relevant bibliotekstjänst. Vi kanske behöver dessa tjänster mer än någonsin tidigare. Men hur skall de utföras i framtiden och av vem?

Namn: Anna Bernemalm

Ålder: 45

Bor: Skänninge.

Familj: Pojkvän

Yrke: Datapedagog på Mjölby Gymnasium och datorgrafik på frilans.

Politiska engagemang: Folkpartist, ordförande

i kultur- och fritidsnämnden i Mjölby kommun.

Intressen: Läsa, resa, fotografera, rita och måla digitalt och försöka hålla mig i form och svårt att hålla mig från samhällsfrågor i olika former.

Läser gärna: Historia, reseskildringar, fakta

och samhällsdebatt. En och annan roman eller deckare när andan faller på.

Brinner för: Nyfikenheten, upptäcka nya saker och att försöka vara öppen för omvärlden.

Framtid: Håller på att flytta till Los Angeles.

Foto: stock.xchng

Ny i Östergötland – med biblioteket som ett stöd

Att ta sig in i det svenska samhället är inte det lättaste för nya svenskar. Att förstå hur myndigheter och samhällsservice fungerar, lära sig svenska och annat som är nödvändigt för att etablera sig i ett nytt land kan vara rejäla utmaningar. Här kan biblioteken ha en viktig roll.

Text: Anne Hederén, Länsbibliotek Östergötland

Lär miljöprojektet, som pågått i två år, har beviljats 200 000 kr från Kulturrådet för att utveckla och tydliggöra bibliotekens möjligheter att bidra till mångkultur, integration och ökad digital delaktighet för personer i Östergötland med utländsk bakgrund. Långsiktigt handlar det om att uppmuntra till delaktighet i svenskt samhällsliv och demokratiska processer och bidra till ökade möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Regional samverkan

Just nu pågår en stor organisationsförändring när det gäller etableringen för nyanlända. Den första december 2010 får kommunerna ett lagstadgat ansvar och blir skyldiga att erbjuda minst 60 timmars samhällsorientering till alla flyktingar. Det finns även ett förslag att samhällsorienteringen ska erbjudas till alla som invandrar till Sverige. Regionförbundet Östsam har ansvaret för att samordna kommunernas arbete med utvecklingen av introduktionen för nyanlända. Ett gemensamt samhällsinformationsmaterial översatt till sex språk har tagits fram som kallas "Ny i Östergötland", www.nyiostergotland.se.

Bibliotekets roll för samhällsinformation till nyanlända var temat vid en gemensam nätverksträff i april för

integrationsnätverket i Östergötland och kontaktpersoner från biblioteken. Då föreslogs bland annat att biblioteket bör medverka som ett moment under introduktionskurserna. Det här skulle vara en möjlighet för biblioteken att nå ut bättre med sin information till alla nyanlända. Att bibliotek respektive flyktingmottagning informerar varandra om aktuell verksamhet på personalmöten var en annan möjlighet som nämndes. I höst träffas nätverken igen för fortsatt samverkan.

Arbetsgrupp

En arbetsgrupp har bildats bestående av Sofia Larsson, länsbiblioteket, Lena Johansson Boxholm, Magdalena Landl, Linköping och Carina Ljung, Norrköping. Gruppen ska utarbeta ett gemensamt material som stöd för vad biblioteksinformation till nyanlända bör innehålla:

- Checklista
- "Första hjälpen-kit" med informationsmaterial
- Material om biblioteket att distribuera till integrations-samordnarna

Arbetsgruppen ska också ta fram en sammanställning av vilka böcker som bör ingå i ett basutbud.

Catherine Szabo, ansvarig för nyanlän-

das etablering på Östsams kansli, ser att det finns en potential i biblioteken som kan leda till nya tankebanor i kommunernas integrationsarbete:

– När man hör ordet bibliotek är det lätt att man enbart ser möjligheten att låna böcker på hemspråk och hitta lexikon etc. Men biblioteket kan ju också vara så mycket mer. Här finns stora möjligheter som vi bör uppmärksamma t.ex. när det gäller att sprida samhällsinformation, men också att vara en arena för aktiviteter. Vi har ju insett att det händer mycket intressant på biblioteken som vi kanske kan sprida till fler. Språkcaféerna på Norrköpings bibliotek för att träna svenska är ett exempel och studiecirkelarna för att lära sig internet är ett annat.

– Biblioteket är helt enkelt en väldigt bra mötesplats och inspirerande miljö som är öppen för alla. Enligt statistiken är det ju väldigt många med utländsk bakgrund som söker sig till biblioteken så här finns en potential för oss som jobbar med integrationsfrågor att nå ut till många. Just nu måste kommunerna bestämma hur man ska lägga upp sin samhällsorientering. Här behövs mycket mer samverkan. Jag tror vi behöver ruska om i vårt gamla tänk!

Åtvidabergs bibliotek först med RFID-teknik

Nu är det självbetjäning som gäller på biblioteket i Åtvidaberg och det är radiovågor i stället för streckkoder som registrerar lånen. Åtvidaberg var först i länet med att införa RFID, men fler östgötakommuner är på gång.

Text och foto: Agneta Hagelin

Festligt och glammigt värre blev det när biblioteket återinvigdes den 3 maj. Ombyggt, omgjort och med ny teknik.

Att Åtvidaberg i början av året blev först i länet med RFID (Radio Frequency Identification), uppmärksammades bland annat av länsbibliotekarie Kerstin Olsson. När andra pratar om något nytt har Åtvidaberg redan infört

det. Här är de i framkant, konstaterade hon. Att mediebeståndet fått chips som sänder radiovågor istället för de gamla pappersetiketterna med streckkoder, är kanske inte det som låntagarna har uppmärksammat mest. Snarare det faktum att det nu råder självbetjäning.

Var och en lånar och lämnar tillbaka i särskilda automater som läser av chip-

Ulla Sandqvist testar den nya tekniken när hon lånar två novellsamlingar som ska användas vid högläsning på Koppargården. Det här är ju enkelt, konstaterar hon.

sen. Smidigt för alla parter. Låntagarna kan sköta sig själva och personalen får tid över till annat än att hantera låneköer. RFID-tekniken i sig ger också tidsvinster vid inventering, gallring och hyllstädning.

Finns det risk att kommuner satsar på RFID-teknik för att i slutändan kunna rationalisera bort personal?

– Det hoppas jag inte, det har inte varit aktuellt här, säger, Elisabeth Edlund, socialdemokratisk ordförande i Kultur- och samhällsbyggnadsutskottet.

Chipsen kan förses med stöldskydd och därmed minska svinnet. Men framför allt finns möjligheter att lägga in ytterligare information som kan underlätta för personer med funk-

tionshinder. Bland annat finns ett hjälpmedel för synskadade som bygger på RFID-tekniken. Det kallas Audioindex och ger låntagaren möjlighet att få information via talsyntes.

FOTNOT.

Finspång övergick till RFID-utlåning från och med 19 april.

Fler bibliotek är på gång med radiovågor

Linköping har redan självbetjäning för utlåning och återlämning, men använder sig fortfarande av streckkoder. Enligt bibliotekschef Peter Åström har övergång till RFID-teknik tagits upp ett antal gånger, men i och med förra årets stora sparkrav för Linköpings stadsbibliotek lades frågan på is. Åström håller det dock inte för helt otroligt att huvudbiblioteket kommer att få pengar för att återinvestera i ny återlämningsmaskin, möjligen även för RFID, under 2010-2011.

Bibliotekschef Birgitta Hjerpe i **Norrköping** konstaterar att man kommer att söka investeringsbidrag

för RFID, trots att det blivit avslag på tidigare års ansökningar.

Boxholm inför RFID till hösten och går igenom hela sitt mediebestånd. Chipping påbörjades efter midsommar med hjälp av sommarjobbade ungdomar och veckan efter valet levereras RFID-utrustningen. Då stängs biblioteket för ommöblering och för att få de sista taggarna på plats. Det ”nya” biblioteket får självbetjäning – både för återlämning och för utlåning.

– Männe kommer vår erotiska litteratur att få ett uppsving? Nu hittar vi den undanstoppad lite varstans, skrattar Gen Larsson.

Även **Motala** övergår till RFID.

Konverteringen har pågått under våren och sommaren på såväl huvudbiblioteket (inklusive bokbussen) som filialen i Borensberg samt de två gymnasiebiblioteken. Bara på huvudbiblioteket har cirka 100 000 böcker och tidskrifter chippats. Där avvaktar man med att chippa AV-media, det vill säga ljudböcker, talböcker och filmer, tills de nya automaterna är testade.

Utlåningen till allmänheten beräknas kunna börja i slutet av augusti, början september.

Mjölby satsar med biblioteksplan

Äntligen har Mjölby kommun en biblioteksplan! I oktober förra året antog kommunfullmäktige en biblioteksplan som gäller från 2010 till och med 2014. I den kan man läsa att biblioteken ska främja ett livslångt lärande, demokrati och jämlikhet samt en meningsfull fritid. Men hur ska dessa mål uppfyllas?

Text: Anneli Friberg, bibliotekschef i Mjölby kommun

Jo, genom att biblioteket får vara en central resurs i kommunens strategiska arbete för att höja medborgarnas utbildningsnivå och e-kompetens. Men också genom att vara en plats där människor och kultur kan mötas – både fysiskt och virtuellt.

Syftet med planen är att visa på de moderna bibliotekets olika roller och funktioner i kunskapssamhället. I arbetsgruppen, som jobbade med framtagandet av planen under nästan ett år, satt representanter från fyra olika förvaltningar: Kultur- och fritidsförvaltningen, Skolförvaltningen, Utbildningsförvaltningen och Omsorgs- och socialförvaltningen. En referensgrupp bestående av politiker var också med i denna process.

För mig som bibliotekschef är det väldigt värdefullt att ha detta styrdokument i ryggen. Jag ser det som ett uttryck för en tydlig politisk vilja till att både stödja och utveckla biblioteksverksamheten i kommunen. Globaliseringen, ny teknik, nya medier,

den digitala klyftan och nya användarmönster på biblioteken ställer helt andra krav på biblioteksverksamheten idag än för bara tio år sedan. Detta tycker jag kom med på ett bra sätt i biblioteksplanen – inte minst tack vare den dialog vi hade med de politiker som satt med i referensgruppen.

Om biblioteksplanen ligger till grund för de satsningar som har gjorts på biblioteksverksamheten är svårt att säga.

”En sak är i alla fall säker: i Mjölby satsas det på biblioteken. Sedan hösten 2009 har samtliga tre biblioteksfilialer genomgått någon form av renovering eller förändring.”

Först ut var biblioteket i Skänninge. Befintliga lokaler byggdes om, för att bättre passa verksamheten. I december var det nyinvigning. Vid årsskiftet inleddes de två andra byggprojekten. Biblioteket i Väderstad som är den minsta filialen flyttade vi till en något

mindre, men nyrenoverad lokal. Invigningen var i april. Sist, men definitivt inte minst, är biblioteket i Mantorp. Där helrenoverades befintlig lokal plus att vi fick tillgång till lokalen vägg i vägg, vilket innebär att vi har fått dubbelt så stor yta nu. Biblioteket nyinvigdes i början av maj.

Biblioteken i Mjölby kommun har nu goda lokalmässiga förutsättningar att utveckla verksamheten ytterligare. För att uppnå målet att främja ett livslångt lärande har vi jobbat medvetet med att se över samt vidareutveckla biblioteket som lärmiljö. Efter sommaren kommer vi i samverkan med ABF att erbjuda bokcirkel på de två största filialerna: Skänninge och Mantorp.

Vi kommer också att fortsätta med vår användarundervisning för att bidra till ”att höja medborgarnas [...] e-kompetens”, som det står i biblioteksplanen.

Smått & Gott

Finspång har invigt sin lokalhistoriska miljö Lugnet, där man bland annat kan beskåda den glasservis (bilden) som Reijmyre Glasbruk gjorde inför det kungliga bröllopet. Med certifikat från hovet producerades glaskollektionen ”Felice” som består av sex delar: rött vin, vitt vin, öl, snaps, champagne och vatten.

Lovisa Sundin från Skoghall är ny barn- och ungdomsbibliotekarie från 1 augusti. Från 16 augusti utökas personalen med 20 procent assistent: Stiina Aro. Finspång finns numera även på Facebook. Dessutom bloggar personalen: <http://finspangsbibliotek.wordpress.com>

Foto: Elisabeth Strömberg

Ministern var där, alla var där och Thomas skrev i sin mikroblogg så här...

Gunnar Kanevads konstverk i Horn. Foto: Elisabeth Strömberg

**Horn, församling i Linköpings stift, Kinda kommun i södra Östergötland; 913 inv. (2009).
"Horn består av öppna dalgångsbygder i anslutning till Åsunden m.fl. sjöar i Stångåns
vattensystem, omgivna av kuperad, glesbebyggd skogsmark."
(ur NE)**

Text: Thomas C Ericsson

Så lyder inskriptionen på Gunnar Kanevads konstverk som nu pryder entrén till Horns nya bibliotek. Konstnären är bördig från Horn och har med stor entusiasm tagit sig an detta uppdrag.

Mitt emot kyrkan ligger den gamla skolbyggnaden som genom åren inhyst allt från skolelever och lärare till distriktsläkarmottagning och kommunal

förvaltning. Under ca 150 år har byggnaden även varit centrum för ortens bokälskare. För att förbättra tillgängligheten påbörjade kommunen en utredning om vilka lokaler som skulle passa bäst för dagens moderna bibliotek, som ofta omfattar andra kommunala verksamheter som medborgarkontor, turistbyrå m.m.

Valet föll på den gamla postlokalen

som efter några månaders ombyggnation nu står färdig att invigas. Den som skulle förrätta den officiella invigningen i samband med Världsbokdagen 23 april var ingen mindre än kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth. Hon hade uppvaktats med ett mail i februari och efter ett par månaders betänketid så beslutade hon sig för att åka ner till djupaste Östergötland.

Här följer Thomas C Ericssons mikrobloggande från invigningen av Horns nya bibliotek, på Världsbokdagen den 23 april 2010

07:13 | Vaknade och vittrade lite mörka moln på himlen. Vädret känns ostadigt. Ibland håller meteorologerna vad de lovar.

07:40 | Dricker kaffe. Läser DN. Cecilia Wikström (fp) vill att Sverige ska ge förföljda författare asyl. Viktigt. Kanske borde ta upp det med Lena?

08:31 | Öppnar mailen. Lyckönskningar fr Kerstin O, Dan M och Rolf H. Värmer. Rektorn i Horn meddelar att läraren som

ska leda barnkören är sjuk, Anna på Cafétar över. Dom löser allt!

09:35 | Lugnt kring kaffebordet. Allt under kontroll. Förvaltn.chef Jerker sitter på tåget från Kalmar, ringer och kollar läget. Ministern på väg fr Sthlm.

10:00 | Lastar in högtalare m.m. i bilen. Åker till Horns nya bibliotek. Anneli och Sofia redan på plats. Viker servetter och kokar kaffe.

10:40 | Riggat upp 2 olika ljud-

anläggningar (1 inne + 1 ute). En mikrofonhållare saknades. Ringer musikläraren Jenny som tar med en från Musikskolan.

10:55 | Provdricker lite kaffe för att kolla styrkan. Klart godkänt.

11:20 | Förvaltn.chef Jerker Carlsson och nämndsordförande Lena Käcker anländer bil efter en småländsk kulturresa i Östsams regi.

11.50 | Snart dags för lunch på Annas Café, ligger ett stenkast från biblioteket. Det börjar regna.

11.55 | Konstnären Gunnar Kanevad dyker upp tillsammans med sin sambo Iambe Liffner. Gör dom sällskap till lunchen.

12.00 | Caféägarinnan Anna och Jerker hälsar alla välkomna.

12.08 | Serveras Åsundengös på en champinjombädd tillsammans med potatis som rullats i persilja. Behöver man

tillägga att det smakade gott.

12.20 | Annelie sms:ar från biblioteket. Den automatiska dörröppnaren har hakat upp sig. Går över och stänger av strömmen.

12.45 | Gun-Britt Monell håller ett lunchföredrag om Horns historia, från istid till nutid på tio minuter. Hon är som ett enmansuniversitet!

13.34 | Lena och Lena talar. Ena högtalaren glapp. Höjer den andra ett par snäpp. Lagom långa tal. "En ort som inte satsar på kultur och fritid kommer att dö ut", säger kulturministern.

13.43 | Barn från förskolan i Horn drar i snöret och täckelsen faller. Eimer Lieberth blåser en fanfar på sin näverlur. Applåder.

13.50 | När dörrarna öppnas till det nya biblioteket väller nästan halva Horn in på biblioteket (åtminstone 287 av de 913

invånarna) och en del hade rest från Kisa och Rimforsa också.

13.53 | En hastig guidetur med Ministern på biblioteket. Hon fascineras över hur många volymer som skrivits om Horn- och Hycklinge socknar. 24 st, hittills.

13.56 | Letar förgäves efter barnboken "En låda berättar" som hon skrev tillsammans med Ulf Adelson (Ulf Löfgren illustrerade, 1990). Fanns inte på något östgötabibliotek. Gallrad?

13.59 | Programpunkterna avlöser varandra som ett pärlband. Elever från Horns skola och Musikskolan framträder. Otroligt duktiga!

14.03 | Guldgossen Ludvig Jansson ringer. Bandet står utanför och undrar när/var de skall lasta in sin utrustning.

14.05 | Tre stolta och värdiga vinnare av 9:ans uppsatstävling får dela på 6000:-. En hyfsad veckopeng för ca 2 timmars skrivande! Tänk om alla författare tjänade lika bra.

14.25 | Guldgossen Ludvig (bördig från Rimforsa) äntrar scenen med sitt eminenta band. Fina låtar! Fantastiska musiker!

14.55 | Full fart i kaffe- och tårtservingen. Anneli och Sofia sliter tillsammans med eldsjälarna Maj-Britt och Margaretha, som ställer upp alldeles ideellt! Vilka människor det finns i Horn!

15.00 | Konstnären Gunnar Kanevad "babblar" lite om sitt liv med bibl.chefen. Behöver inte ställa så många frågor. Gunnar blev nyligen hedersborgare i G:a Linköping, 80 år ung. Still going strong!

15.28 | Filialföreståndaren Mona skriver in flera nya låntagare. Mona går i pension till hösten, hon lämnar ett välordnat bibliotek efter sig!

16.00 | Guldgossen spelar mera. Trummisen gör ett solo på bokhyllor och inventarier. Grymt!

16.20 | En kommunpolitiker slinker in och fikar lite. Uttrycker sitt gillande över satsningen i denna del av Kinda kommun. Viktigt att kommunen och kulturen synliggörs överallt.

17.00 | Besökarna droppar av. Mycket tårta kvar. Jerker, Mona och jag tar en bit till, för åtgångs skull ;-). Resten tar Röda Korsets väntjänst med till äldreboendet i Horn. Bra initiativ!

18.18 | Vi plockar undan de sista tomma kaffekopparna. En behaglig tystnad lägger sig över Horns bibliotek. Till och med bokhyllorna ser lite trötta ut efter denna intensiva dag.

23.20 | För trött för att läsa en bok. Somnar.

Foto: Kinda bibliotek och Rune Jonsson

Sten Mattsson och Lena Axelsson, Vadstena bibliotek. Foto: Anne Hederén

I april 2010 invigdes det nya lärmiljörummet på Vadstena bibliotek. Ett gammalt förråd på drygt nio kvadratmeter var tidigare fyllt med bland annat böcker, tidskrifter, bokhyllor och servrar. Nu finns istället sex datorer, en lärardator, whiteboardtavla, projektor och filmduk.

Text: Sten Mattsson, Vadstena bibliotek

Genom projektet "Biblioteken som lärmiljöer" har Vadstena bibliotek fått möjlighet att bygga upp ett lärmiljörum. Resultatet har blivit lyckat och är nu en del av bibliotekets verksamhet. I Vadstena erbjuds enskilda, föreningar och studieförbund möjlighet att använda lärmiljörummet.

Under våren har flera studiecirklar i grundläggande datakunskap och släktforskning genomförts. En förening har också använt rummet. Enskilda personer använder kontinuerligt datorerna i lärmiljörummet. En del får då också individuell handledning.

När lärmiljörummet är upptaget av grupper så erbjuds de enskilda användarna ytterligare fyra datorer med internetuppkoppling som finns i

biblioteket. Dessutom finns flera uttag för dem som vill koppla upp sin bärbara dator till vårt fasta publika nät. Undervisningen i konsumentkunskap med ca 15 deltagare flyttades på grund av dubbelbokning till lärmiljörummet. Plötsligt fick vi en ny föreläsningssal i miniformat, ett mervärde som vi inte hade räknat med. Även flyktingmottagningen har använt lärmiljörummet för gruppinformation med tolk.

Studiecirklar

Till hösten är redan ett antal studiecirklar inbokade i lärmiljörummet. Flera föreningar har visat intresse för datautbildning i grupp. Föreningarna kan ha både ordinarie möten och/eller

utbildning av funktionärer i bibliotekets lärmiljö.

Studiecirklar och föreningar kan även använda bibliotekets lärmiljö utanför ordinarie öppettider. Vid varje grupp-bokning och för varje person erbjuder biblioteket en kortare introduktion inom något av följande områden:

- Grundläggande datorkunskap
- Grundläggande användning av internet
- Bibliotekets resurser i datorn och på internet
- Ämnesanpassade resurser på Internet utifrån föreningens eller studiecirklens behov.

Smått & Gott

Boxholm fortsätter sitt lärmiljöprojekt och erbjuder datacirklar för nybörjare i samarbete med Medborgarskolan. En släkt-forskningscirkel och en cirkel om digitalkamera och bildhantering i studieförbundsregi planeras. Föreningar får använda studierummet "Atterbomrummet" utan kostnad för föreningsträffar och studiecirklar. Boxholms hemträdgårdsförening är först ut med en studiecirkel i höst. Bibliotekspersonalen jobbar vidare med att försöka övertyga

politikerna om att Boxholm behöver ett Medborgarkontor – med biblioteket som nav.

Norrköpings stadsbibliotek har under 2010 anställt tre nya bibliotekarier till filialsektorn; Susanna Lönnqvist, Ö. Husby bibliotek, Stina Sigurdsson och Sara Jonsson, Hageby bibliotek.

Mjölby bibliotek har fått tre nya medarbetare; Kristina Johansson, biblioteksassistent, har börjat på biblioteket i Mantorp efter sex månader i Skänninge, Nils Grönlund,

bibliotekarie, jobbar delvis med uppsökande verksamhet mot Kriminalvårdsanstalten i Skänninge och Helene Hjertstedt, biblioteksassistent, arbetar på biblioteket i Skänninge.

Nyrekryteringarna föranleds av pensionsavgångar; Maj-Len Axelsson som varit anställd på Mjölby bibliotek i 38 år och Solveig Johansson som varit anställd i 32 år, mestadels i Mantorp samt Christina Burman som också varit många år i Mantorp.

Tror du att bemannade skolbibliotek på varje skola kan bidra till förbättrade resultat för eleverna? Om ja, hur? Om nej, varför?

Anders Carlsson (C), Valdemarsvik:

För vår del är detta en utopi att tro att vi skall ha möjlighet att ha bemannade skolbibliotek på alla skolor till 100 %, däremot tror jag att biblioteket har en viktig roll att spela tillsammans med skolan.

Inga-Arnell Lindgren (C), Ydre:

Det viktigaste är inte bemanningen utan att biblioteket är öppet när skolan är öppen. Eleverna i de högre årskurserna kan ofta ta ett bra ansvar för att finnas vissa tider på biblioteket och vägleda de yngre, om de får förtroende och man visar att man litar på dem sedan kan visst stöd från bibliotekarie behövas, lämpligtvis från kommunbiblioteket. Att väcka ungas intresse för böcker och läsning är inte att ställa krav på att x antal sidor eller böcker ska läsas under viss tid utan att få dem intresserade och se vilka andra möjligheter det finns via böcker och bibliotek.

Lennart Haraldsson (S), Åtvidaberg:

Ja, önskemålet/visionen vore att det skulle finnas en utbildad bibliotekarie på varje skola, som kan metoder för lässtimulans. Åter igen, vi vill möta barnen där de är (på skolan är de många timmar). Skolbiblioteken skall bjuda till spontana besök, där man träffar sina kompisar och lär sig något nytt.

Per-Arne Larsson (S), Boxholm:

Vi har bemanning till viss del och jag är övertygad om att detta har betydelse för barns utveckling. Personalen och barnen kan då mötas i en dialog och därigenom får barnen med stor säkerhet ökat intresse för läsning och handledning i kunskapsutvecklande sökande.

Monika Gideskog (M), Mjölby:

Ja det tror jag. Det är som att vara kund i en affär, med trevlig service går du dit lite oftare. Bibliotek är idag inte bara böcker det är så mycket mer.

Vi ställde frågan via e-post till kommunstyrelsens ordförande i respektive kommun i Östergötland. Kinda och Ödeshög har inte svarat.

Tommy Palmqvist (S), Vadstena:

Det är viktigt med så nära kontakter som möjligt för att få barn att känna sig intresserade och bekväma i sällskap med böcker på biblioteken och också den miljö som finns där. Sedan är många barn mer bekväma med datorerna och deras värld varför det är viktigt att visa rätt vägar att utnyttja dem i syfte att förbättra studieresultaten. Om inte annat så är datorn ett obligatorium i högre studier och stora delar av arbetslivet.

Mattias Ottosson (S), Norrköping:

Vi måste se att elever är olika, har olika förutsättningar och olika bra tillgång till hjälp hemifrån. Jag anser att kommunens resurser, inom olika områden, ska styras dit behoven är störst. På vissa skolor är det ett bemannat bibliotek som behövs. På annan skola handlar det om mer personal eller extraresurser, på en tredje fler datorer osv.

Magnus Berge (C), Söderköping:

Skolbibliotek med tillgång till utbildad personal som stöd för både lärare och elever har vi på vår gymnasieskola, vilket bidrar till skolans höga kvalitet och goda resultat. Vår ambition är att också utveckla tillgången till bibliotekarie på grundskolans bibliotek. Samarbetet med folkbiblioteket och att vänja barnen vid att använda det måste dock också i fortsättningen vara en viktig del i arbetet.

Eva Isaksson Ribers (M), Motala:

Jag tror att det är viktigt med både tillgång till böcker och kompetens i form av en skolbibliotekarie vilket vi redan infört på alla skolor.

Denny Lawrot (C), Finspång:

Ja, det skulle vara positivt om vi kunde ha alla skolbibliotek bemannade. Däremot så är ekonomin inte så positiv, så att det kan verkställas idag.

Catharina Rosencrantz (M), Linköping (ordförande i barn- och ungdomsnämnden):

Vi har valt att satsa på att bygga upp Fokusbibliotek på åtta skolor i kommunen. Vi har också anställt en skolbibliotekschef på utbildningskontoret för att driva och utveckla skolbiblioteksfrågorna. Ett Fokusbibliotek är en kvalitetsstämpel och innebär att det ska finnas minst en fackutbildad bibliotekarie. Dessa ska kompletteras med bibliotekspedagoger som stöd för lärarna. Varje bibliotek har fått 200 000 kr för inköp av litteratur. De bibliotek som inte är fokusbibliotek har fått 60 000 kr för att förbättra utbudet av litteratur. Inför årsskiftet 2009 satsades ytterligare 850 000 kr på de skolbibliotek som inte är Fokusbibliotek. Fokusbiblioteket har till uppgift att utveckla och samordna skolbiblioteksverksamheten på en skola. Vi satsar också på att integrera folk- och skolbiblioteken på de skolor/orter där det annars är svårt att få bibliotek av bra standard. Så sker i Vist där folkbiblioteket i Sturefors flyttar in tillsammans med skolbiblioteket i Vist skola. En bibliotekarie anställs till folkbiblioteket och en till fokusbiblioteket. Därmed får skolan, barn, ungdomar och vuxna i Sturefors ett gemensamt bibliotek. Denna satsning med ett integrerat folk- och skolbibliotek görs även på Rydsskolan under 2011. Vi arbetar långsiktigt och målmedvetet för att höja kvaliteten på våra skolbibliotek och samordna resurserna där skolorna är för små för att själva kunna bära ett eget bibliotek.

Spele bibliotek

FINSPÅNG

Grattis du är den tvåhundraade personen på vår internetkurs. Ta ett glädjeskutt fyra steg framåt.

Prata med en politiker om ökat biblioteksanslag. Stå över ett kast.

Hos oss kan man se glaset som kronprinsessan och hennes prins kan skåla i. Stå över ett kast och titta.

MOTALA

Du stannar på en bra föreläsning. Stå över ett kast.

Du liftar med bokbussen tre steg framåt.

Ta den sista chansen att doppa dig i Vättern. Slå ett extraslag för att få upp värmen.

LINKÖPING

Lägst bemanning i Sverige. Stå över ett kast och hjälp till.

Fler besökare än Cloetta Center, någon annan borde kunna hugga i. Två steg framåt.

Du måste ut och fylla på parkeringsmätaren. Fyra steg bakåt.

KINDA

Gå till nya filialen i Horn. Ett steg framåt.

Dåligt med anslag. Lägg en tia på disken. Stå över ett slag.

Åk Kinda kanal direkt till Linköping.

MJÖLBY

Här satsas det på alla fyra biblioteken. Slå ett extraslag.

Du får leta efter ingången till biblioteket. Stå över ett kast.

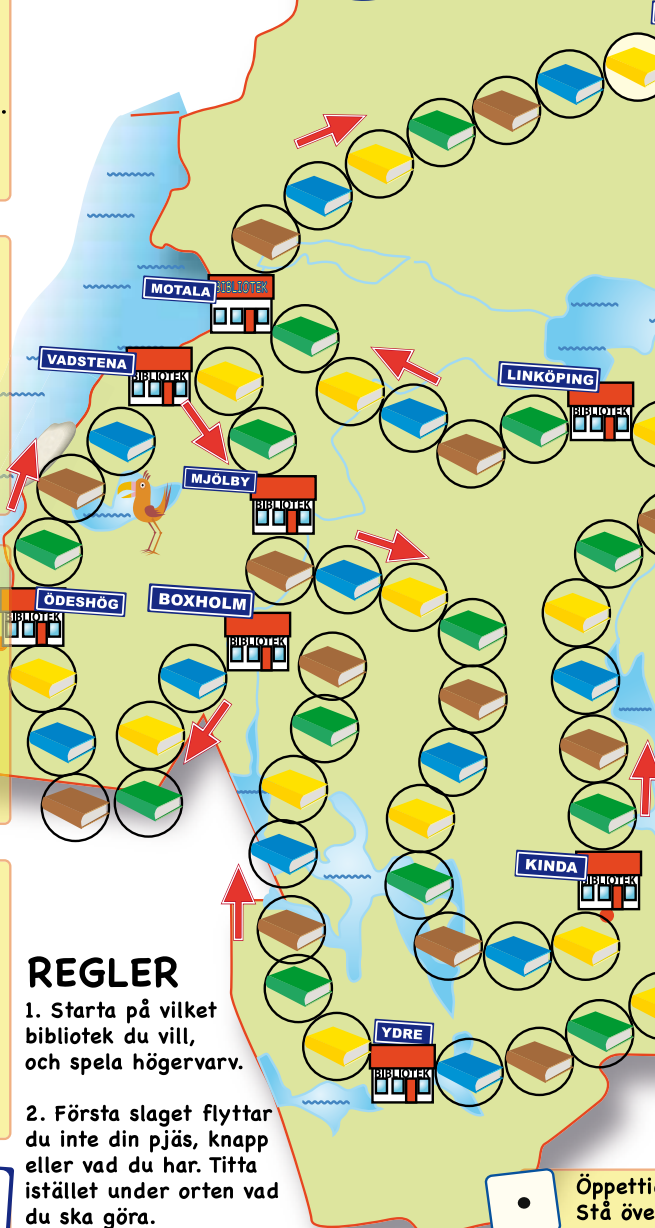
Du letar efter familjen Storch, men de blev kvar på Gran Canaria. Tre steg bakåt.

VADSTENA

Gå in på vår blogg och se vad som händer. Stå över ett kast.

Köp en snygg tygkasse och gå med lätta kliv två steg framåt.

Du blir skrämmd av ett slottsspöke och rusar tillbaka till Ödeshög.

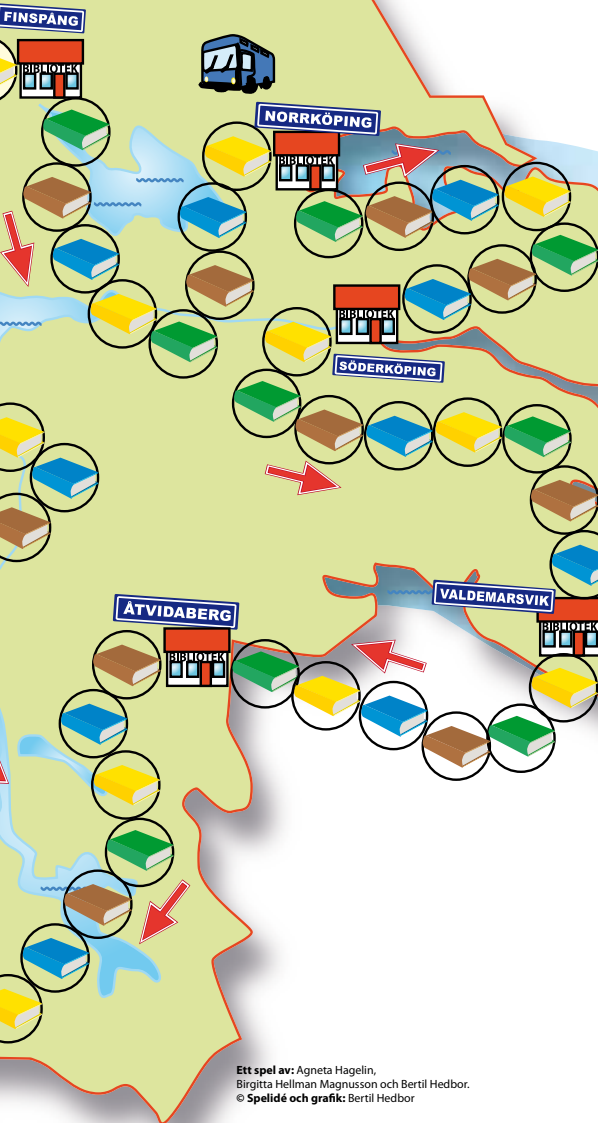
REGLER

1. Starta på vilket bibliotek du vill, och spela högervarv.
2. Första slaget flyttar du inte din pjäs, knapp eller vad du har. Titta istället under orten vad du ska göra.
3. Hamnar du på ett bibliotek, får du slå ett slag och ta konsekvenserna. (Både bra och dåliga.)
4. Du går i mål exakt där du startade. Gå framåt eller bakåt tills du kommer hem till ditt bibliotek.

Öppet!
Stå över kolla.

Lokalisering
nätet. T

t om teken

Ett spel av: Agneta Hagelin,
Birgitta Hellman Magnusson och Bertil Hedbor.
© Spelidé och grafik: Bertil Hedbor

dena ändras ofta.
r ett kast och

toria finns på
re steg framåt.

Låna en fågelbok och åk till Tåkern. Gena direkt till Vadstena.

Ta vår nya bokbuss till Kolmården. Åk fyra steg framåt.

Vi är ensamma om att ta betalt för att beställa böcker. Stå över ett kast när du letar efter pengar.

Ladda ner en MP3-bok från vår Mediejukebox. Slå ett extraslag.

Det är broöppning, försök hitta en annan väg. Slå ett bakåtslag.

Vi flyttar in i ett nytt bibliotek snart. Hjälp till och bär. Stå över ett slag.

Åk båten till vårt skärgårdsbibliotek i Harstena. Fyra steg framåt.

Ny teknik gör lålandet snabbt. Slå ett extraslag.

Trådlöst nätverk finns både inne och ute på torget. Du fastnar i surfandet, stå över ett slag.

Stanna ett slag och titta på en gratisfilm.

Lämna tillbaka dina försenade böcker gratis. I rena glädjen hoppar du fyra steg framåt.

Här hjälper pensionärer till. Under 65 år = ett extraslag. Över 65 = stå över ett slag och hjälp till.

Alla är glada och trevliga, så du blir också glad. Tre leende steg framåt.

NORRKÖPING

Ta spårvagnen, ett extrakast framåt.

SÖDERKÖPING

Du vill läsa tidningen, lugn vi har bärdatörer. Stå över ett slag.

VALDEMARSVIK

Vi har svårt med kollektivtrafiken. Ta en taxi till Åtvidaberg.

ÅTVIDABERG

Du stannar och tittar på en match på Kopparval-len. Stå över ett slag.

YDRE

Åk till Smedstorps dubbelgård, där tiden stått stilla. Slå ett baklängesslag.

BOXHOLM

Du letar förgäves efter en filial. Två steg bakåt.

Förtidsrösta på biblioteket

Den 19 september är det val till riksdagen, landstingfullmäktige och kommunfullmäktige. På många håll i Östergötland går det att rösta i förtid på biblioteket.

Mjölby: biblioteket i Skänninge.

Boxholm: biblioteket under ordinarie öppettid förstärkt med tre söndagar från och med 1 september fram till valdagen.

Linköping: huvudbiblioteket, samt alla åtta närbibliotek.

Motala: biblioteket i Motala, Borensbergs bibliotek och bokbussen.

Söderköping: Stinsen, samt på filialerna i Mogata och Östra Ryd under ordinarie öppettider två veckor innan valet.

Valdemarsvik: ingen förtidsröstning på biblioteket.

Vadstena: biblioteket i Vadstena samt på filialen i Borghamn.

Kinda: På filialerna i Rimforsa och Horn.

Norrköping: på huvudbiblioteket, Eneby bibliotek, Vilbergens bibliotek, Skärblacks bibliotek och Ö. Husby bibliotek. (Vallokaler är HB och Hageby bibliotek.)

Finspång: biblioteket i Finspång. Ydre: ingen förtidsröstning på biblioteket.

Ödeshög: på biblioteket från och med onsdag den 1 september.

Åtvidaberg: ingen förtidsröstning på biblioteket.

Du kan förtidsrösta i vilken förtidsröstningslokal som helst i landet, bara du har med dig ditt röstkort och id-handling.

All information om valet finns på valmyndighetens hemsida:
<http://www.val.se/val/val2010/>

Lättläst information finns på sajten <http://allavaljare.se/wp/> som drivs av Centrum för lättläst.

Valmaterial kan även beställas:
<http://www.lattlast.se/>

Äntligen nya lokaler på gång i Valdemarsvik

I Valdemarsvik är det få som gillar bibliotekets nuvarande lokaler i Folkets hus. En flytt är på gång, även om det i skrivande stund inte är helt klart vart. Eller när.

Biblioteks- och kulturchef Lars Skoghäll har i en utredning pekat på många skäl för att lämna Folkets hus; inga arbetsrum för de anställda, bokmagasin på tredje våningen (utan hiss), ingen toalett för besökare, dålig ventilation och en orimligt hög hyra med tanke på standarden.

Han har föreslagit en flytt, antingen till Sjöhuset eller Funkishuset. Han hoppas själv på Sjöhuset och ser stora möjligheter att i framtiden skapa en kulturskola med förutom musik och dans även konst/bild och form.

Ett första steg är taget i och med att musikskolan hamnat under biblioteks-

och kulturenheten. Definitivt beslut om lokalerna fattas i slutet av augusti.

Lars Skoghäll lämnar för övrigt sin tjänst i Valdemarsvik för att börja ett nytt jobb den 1 september, som kulturchef i Motala.

Smått & Gott

Motala planerar att ha en biblioteksvärd med arabiska som modersmål för att kunna satsa mer på personer som talar arabiska. I höst väntar också temasagostunder med afrikanska sagor. Biblioteket ingår numera i Sektor Kultur inom Bildningsförvaltningen, och ska öka samarbetet med Musikskolan och Allmänskulturen som också tillhör Sektor Kultur.

Åtvidabergs bibliotek har samarbete med Vetenskaparna och Kultur-

skolan under våren haft ett läsprojekt som kombinerar drama, läsning och vetenskap. Vårens event baserades på Martin Widmarks bok "Antikvariat Blå Spegel". Fortsättning följer till hösten med arbete enligt samma modell och metod men med annan bok.

Valdemarsviks bibliotek har fått två nya medarbetare; **Johan Sundlöf**, barn- och ungdomsbibliotekarie från Umeå. Han är även musiker.

Gun Töllefsen är nytillträdd på den

nyinrättade tjänsten som kultursekreterare. Hon har en bakgrund som bland annat konstnär. Biblioteket har startat ett litet "skärgårdsbibliotek" vid bryggan ute på Harstena.

Allt fler bibliotek i länet gör sig synliga på Facebook. Man kan till exempel få senaste nytt från Mjölby, Kinda, Åtvidaberg, och Finspång. Även Östgötabibliotek finns där.

Hur kan biblioteken i din kommun spela en roll för kommunens utveckling?

Anders Carlsson (C), Valdemarsvik:

Med nya lokaler kommer biblioteket att få en mer central roll i Valdemarsvik än tidigare. Det blir en central plats som inbjuder till möten för både gammal och ung, en framtida "inkörspport" för dem som besöker oss eller vill ha information om vad som händer i kommunen. Biblioteket och musikskolan kan på sikt bli en "kulturskola", troligen blir biblioteket vår "informationsbyrå", tillgänglig för alla som är i vår kommun både boende och besökande.

Inga-Arnell Lindgren (C), Ydre:

Jag är mycket stolt över vårt bibliotek som självklart har betydelse för kommunens utveckling, som samlingspunkt och för information på lokal, regional och riksnivå. Det har stor betydelse för tillgänglighet av både böcker och andra media. En mötesplats med konstutställningar, föredragningar osv. Våra nya svenskar har stor nytta av datorer, tidskrifter och litteratur på andra språk. Sommarboende lyfter ofta fram biblioteket som en av trivselsefaktorer för deras sommarvistelse. Utan ett bra bibliotek försämras kommunernas utvecklingspotential.

Lennart Haraldsson (S), Åtvidaberg:

Biblioteken har alltid varit ett stöd för medborgarnas bildning och utbildning. Genom att bidra till barnens läsförståelse och informationskompetens skapar man förutsättningar för ett aktivt medborgarskap i ett demokratiskt samhälle. Bibliotekens samarbete med föreningar och studieförbund höjer bildnings- och utbildningsnivån i kommunen. För de invandrare och flyktingar som väljer att bosätta sig här är biblioteken en viktig mötesplats, där de kan läsa böcker och tidningar på det egna modersmålet och möta det svenska språket.

Denny Lawrot (C), Finspång:

Biblioteken är viktiga för att höja attraktionskraften hos en ort. Därför är utvecklingen av biblioteken viktig, så att flera personer besöker dessa.

Vi ställde frågan via e-post till kommunstyrelsens ordförande i respektive kommun i Östergötland. Kända och Ödeshög har inte svarat.

Tommy Palmqvist (S), Vadstena:

Uppsökande verksamhet, öppet sinne, bredd i utbytet, prioritering mot grupper som normalt inte kommer till biblioteken, tidig kontakt långt ner i åldrarna för att skapa bra mönster för framtiden, trevlig och kunnig personal och stöd från oss politiker oavsett om vi sitter i Kulturnämnden eller ej.

Monika Gideskog (M), Mjölby:

Biblioteken kan utvecklas ännu mer till mötesplatser, kunskapscenter, föreläsningar, aktuella utställningar osv. Människor vet inte idag hur stort utbud det finns på våra bibliotek. Mer marknadsföring! Bibliotek är för alla åldersgrupper, gamla, unga, nyanlända osv och dessutom ingen avgift.

Mattias Ottosson (S), Norrköping:

Biblioteken kan spela en oerhört viktig roll för en levande demokrati i kommunen. Biblioteken ska vara så mycket mer än enbart ett ställe där man lånar ut böcker. På biblioteket kan man anordna debatter, seminarier, konstutställningar barnteater osv. Där kan olika röster höras och biblioteken skulle också kunna vara en arena där folkvalda och väljare kan ses under olika former. Kanske ska de politiska partierna beredas plats på något sätt på biblioteken inte enbart då det är valår.

Magnus Berge (C), Söderköping:

Biblioteken har en viktig demokratisk funktion i samhället och fungerar ofta

som mötesplats för människor både när det gäller kunskap och kultur. Vårt bibliotek i Stinsen har mycket tydligt den rollen och är med sina ca 180 000 besök per år en plats som fyller en viktig funktion i många människors liv. I vår Söderköping Vision 2020 talar vi om ett brett och engagerande kulturliv och en heltäckande samhällsservice – där är biblioteken en stark kraft. I satsningen på barnfamiljen finns också biblioteken med som en tydlig del i att göra Söderköping till ett självklart boendalternativ.

Eva Isaksson Ribers (M), Motala:

Motala har satt mål för att öka utbildningsnivån i kommunen och här har biblioteken en viktig roll att erbjuda facklitteratur vid högre studier och speciellt vid distansundervisning. Allt för att få fler att söka högre utbildningar.

Per-Arne Larsson (S), Boxholm:

Biblioteket har redan en utvecklande roll för kommunen. Där anordnas kulturevenemang, utställningar. Man hjälper medborgare med it-frågor, litteraturlotsning, kort sagt det är en mötesplats och samlingspunkt för folk som bor eller vistas på orten.

Catharina Rosencrantz (M), Linköping (ordförande i barn- och ungdomsnämnden):

Biblioteken är en strategisk resurs. Deras tradition av mötesplats och att vara öppna för alla är mycket viktig. Det är en naturlig plats att samla kompetens inte bara kring litteratur utan också kring media och it-frågor. Möjligheterna till breda och smala tidskrifter, tidningar och datorer för informationssökande ökar och breddar människors kunskaper och utjämnar skillnader mellan människor när det gäller förutsättningar. Biblioteken är en oas för lärande, intellektuell stimulans, utmaningar och mötesplats!

Foto: Svante Bergsbo

”Bara Barn på bibblan – från idé till verklighet”

Sedan 20 år tillbaka har Bokens Dag anordnats för vuxna på Östgötateatern i Linköping. Det var dags att utöka konceptet och arrangera Barnens Bokens Dag på Linköpings stadsbibliotek! Det var dags att fylla hela Stifts- och landsbiblioteket med unga läsare, låta dem träffa sina favoritförfattare, inspirera dem till eget skrivande, bildskapande, och låta dem lyssna till spännande berättelser, se på film och lösa deckargåtor. Linköpings Bokens dagkommitté beslutade att testa idén.

Text: Louise Kruse Svensson, Linköpings stadsbibliotek

Första steget blev en projektansökan till Kultur- och fritidsnämnden.

Östgöta Correspondenten och Bokmedia bidrog även med ekonomiska medel. En av Sveriges mest populära barnboksförfattare, med Linköpingsanknytning, engagerades – Martin Widmark.

Andra lokala författare som deltog var: Titti Knutsson, skrivarverkstad, Pia Alfredsson, bildverkstad och Inger Hasselbaum från Barnbokens Vänner.

Temat för dagen: deckare.

Mottot: en lekfull, lustfylld dag i läsglädjens tecken!

Inbjudningar skickades till olika skolor med inriktning på årskurserna 2-4. Förmiddagsprogrammet: författarbesök av Martin Widmark som presenterade sin nya bok ”Campingmysteriet”.

Eleverna var väl förberedda med frågor och en respektfull dialog utspann sig mellan barnen och Martin Widmark. Vidare i programmet skrivarverkstad, bildverkstad, berättarstund och deckar-

tävling samt filmvisning: ”LasseMajas detektivbyrå”.

Bokmedia bidrog med böcker till pristävlingen och material till skriv- och bildverkstäderna. Under förmiddagen lotsades ca 300 barn och ett 20-tal lärare runt i huset och de unga deckarfantasterna deltog med liv och lust i alla aktiviteterna. Varje årskurs tilldelades 2 st. guider prydda med banderoller med texten ”Barnens Bokens dag”. Fikapåsar med kanelbullar och festis till alla barnen samt fika och kaka till lärarna gav dagen en extra kalasstämning! Eftermiddagsprogrammet var ett öppet program och riktade sig till alla barn i Linköping. Dan Höjer berättade om sina senaste böcker.

Filmvisning

Filmvisning under hela eftermiddagen och en stor publik myste i Hörsalens dunkla sken. Unga deckare deltog i deckarstigen, och löste deckargåtor. Efter avslutat uppdrag serverades

deckarfika i Café Galejan. En kör från Folkungaskolan bjöd på ”Boksånger” och tonerna virvlade runt i bibliotekets alla vrår.

Annonsering och produktion av affischer utformades av Östgöta Correspondenten. Flygblad skickades till alla bibliotek, affischer sattes upp vid lämpliga platser i Linköping, t.ex. vid Busfabriken, vid stora köpcentra. Information skickades till fritis och grundskolor. Barnens Bokens dag fick stor uppmärksamhet i media, TV4Öst, löpande artiklar i Östgöta Correspondenten, Corren 24 och Linköpings Posten.

Vid utvärderingen, synpunkter från barnen framkom bland annat: Bra med ett program som är uppdelat i stationer, roligt att prova på olika aktiviteter och att få lyssna och samtala med författare. Några önskemål om att visa fler filmer. Barnens Bokens dag återkommande aktivitet? Javisst!

Läsningen bland barn minskar. Är du beredd att anslå ytterligare resurser för att biblioteken ska kunna jobba mer med lässtimulans för barn?

Anders Carlsson (C), Valdemarsvik:

Vi jobbar just nu med att planera en flytt av biblioteket till nya och mer ändamålsenliga lokaler, detta kommer att ge vårt bibliotek en bättre möjlighet att jobba med denna typ av frågor. För vår del är det just nu inte fråga om mer resurser, snarare möjligheten för biblioteket att jobba med detta vilket jag hoppas vi uppnår i de nya lokalerna.

Inga-Arnell Lindgren (C), Ydre:

Här kan biblioteket inte göra så mycket mer ensamt, är av större betydelse att BVC och skolan finns med som drivande faktorer. Biblioteket tillhandahåller boklådor på förskolorna och i familjedaghemmen, skickar bokpaket till barn i både spädbarnsåldern och i koltåldern. BVC har en mycket viktig språk- och utvecklingsuppföljning som ska göras och de har stor möjlighet att påverka där det är naturligt med råd och stöd till föräldrarna. Både förskola, familjebarnomsorg och grundskolan ligger under barn- och utbildningsförvaltningen. De har det största ansvaret att stötta både språkutveckling, ordförståelse och sedan läsningens utveckling. Det är i skolororganisationen ansvar och resurser måste ligga, även om det är viktigt att lokalt nyttja bibliotekets möjligheter att öppna bokens värld för barnen.

Denny Lawrot (C), Finspång:

Ja, för det är viktigt att barnen stimuleras till att läsa mera.

Monika Gideskog (M), Mjölby:

Som verksamhetsansvarig kan man ha vissa fokusområden – lyfta fram olika projekt. Just nu har vi en fungerande verksamhet. Jag överlåter till politikererna i nämnden att prioritera inom sin budgetram. Föräldrar har sitt ansvar att ta med sina barn till biblioteket.

Vi ställde frågan via e-post till kommunstyrelsens ordförande i respektive kommun i Östergötland. Kinda och Ödeshög har inte svarat.

Lennart Haraldsson (S), Åtvidaberg:

Vi stimulerar redan idag biblioteken till ytterligare samarbete med lärarna, logopedier och andra yrkesgrupper som arbetar med barn. Återkommande läsprojekt med lärarna, bildande av läsprojektgrupper bland elever, fortsatt stöd och hjälp från kommunbiblioteken till skolbiblioteken. Vanligt bokprat kan kombineras med bokevent som bidrar till större och lättare läsförståelse. Utveckling av bibliotekens nya medier bidrar till större attraktion bland barn och ungdomar.

Tommy Palmqvist (S), Vadstena:

Det är alldeles för lätt att prata om mer resurser eller inte. Det viktiga är vilka mönster man vill använda resurserna till att bryta. Finns vi där barnen är och förmedlar glädjen med att läsa böcker så är det helt klart angeläget att arbeta för mer resurser. Riktas de sedan i första hand till de barn som har svårt med hela situationen ”bibliotek, bok, läsning” så kan det kanske gå att nå underverk.

Per-Arne Larsson (S), Boxholm:

Biblioteket i Boxholm arbetar mycket med barns läsförståelse och har sett till kommunstorlek ganska tillfredsställande resurser men om tillgången på resurser inte vore begränsad skulle vi naturligtvis se positivt på frågeställningen.

Mattias Ottosson (S), Norrköping:

Barns inställning till läsning beror på många olika saker. Läser man hemma för och med barnen och hur ser det ut med läsning i skolan? Både föräldrar och lärare i skolan måste väcka barns lust och intresse att läsa. Jag tror att biblioteken ska anordna sagostunder på tider som passar många, idag sker det ofta dagtid vilket är olyckligt. Innan jag svarar entydigt att det behövs mer resurser måste man först titta på hur verksamheten ser ut i dag. Men absolut. Läsning är viktigt och ett ansvar som delas av många

Magnus Berge (C), Söderköping:

Skolan och biblioteket samverkar idag i flera projekt för att utveckla och stimulera barns läsning. Jag ser det som ett allvarligt demokratiskt problem att läsningen minskar och vill på alla sätt fortsätta att sätta resurser i det arbetet. Resursbristen bör först och främst lösas genom samverkan och omprioriteringar mellan utbildnings- och biblioteksbudgetarna.

Eva Isaksson Ribers (M), Motala:

Vi prioriterar de första skolåren, anordnar sagostunder, lässtunder, delar ut en bok till alla barn. Resultatet syns på de nationella proven i årskurs 5. Vi kommer att fortsätta att prioritera de första skolåren eftersom det är viktigt att barn lär sig läsa, skriva och räkna på ett tidigt stadium

Catharina Rosencrantz (M), Linköping (ordförande i barn- och ungdomsnämnden):

Vi arbetar på alla plan idag med att stimulera läsning och läslust. Via statliga medel har vi satsat 9 miljoner på ”läsa-skriva-räkna” i lågstadiet. Förskolans lässtimulerande uppdrag är prioriterat och både förskola och skola har nära och frekvent samarbete med biblioteken.

Norrköping prisas för Salongen

Norrköpings stadsbibliotek får priset "The Digital Cultural Institution of the Year" för framgångsrikt arbete med Salongen – en komplett webbplats som anses spegla hela bibliotekets verksamhet och uppdrag på ett pedagogiskt och tilltalande sätt.

Bakom priset står Axiell som är den ledande leverantören av IT-system och tjänster till bibliotek i Europa. Det anges vara världens femte största företag inom sektorn. Norrköpings stadsbibliotek har varit testbibliotek för plattformen Axiell Arena. När biblioteket nu prisas för sin webbplats, anger Axiell följande motivering:

■ Biblioteket har tidigt insett vikten av att kunna visa upp sig i all sin glans på nätet och har avsatt resurser för att göra detta möjligt.

■ Personalen har en genomarbetad idé för vad webbplatsen ska innehålla och hur den ska se ut. Här finns mängder av intressant innehåll för alla målgrupper; till exempel tips på böcker, filmer och musik, men även författar-

och konstnärsporträtt och artiklar om genrer och trender inom film, litteratur och konst. På webbplatsen finns även ett stort bildarkiv bestående av fotografier med Norrköpingsmotiv från 1800-talet till idag.

■ Det är framförallt den egna personalen som bidrar med sin kunskap för att skapa ett intresseväckande innehåll i text och bild, men här finns även exempel på samarbete med personal från andra delar av kommunen, till exempel en museilektor som skrivit en artikel i samband med en utställning på Norrköpings konstmuseum.

■ Sammantaget är det ett stort och föredömligt arbete som bibliotekspersonalen lägger ned på att tillgängliggöra biblioteket och dess tjänster på webben på ett mycket kreativt vis – både ur innehållsmässigt och tekniskt perspektiv.

Bibliotekschef Birgitta Hjerpe fick ta emot priset i samband med IFLA-konferensen som hölls i Göteborg den 10-12 augusti 2010. Priset består av två gratis inträdesbiljetter samt resa till nästa års IFLA som arrangeras i Puerto Rico.

Ladda ned-konferensen 23 april

Text: Birgitta Hellman Magnusson,
Länsbibliotek Östergötland

Föreläsare från USA, Danmark och Finland stoppades av vulkanaskan, men de över hundra deltagarna på nedladdningskonferensen i Stockholm blev inte besvikna.

Huvudtalaren Steve Potash från Ohlobaserade e-boksdistributören Overdrive väcktes i ottan (kl 13 svensk tid) och kunde vara med online direkt från USA. Det var den 23 april som den na-

tionella konferensen "Ladda ner och ta med – det mobila biblioteket" genomfördes i Stockholm. Gruppen som besökte den digitala bokbussen i USA förra sommaren (se artikel sid.32) arrangerade konferensen i samarbete med biblioteksförningens nätverk för digitala bibliotekstjänster. Syftet med konferensen var att inspirera till utveckling av nya digitala nedladdningstjänster för svenska folkbibliotek utifrån amerikanska och nordiska erfarenheter.

Vulkanaskan från Island ställde till stora problem och orsakade att flera föreläsare uteblev. Men det var tillräckligt

många intressanta föreläsare på plats för att det ändå skulle bli en givande dag. I den efterföljande diskussionen väcktes förslag om att bilda ett digitalt forum där frågor om bibliotek och utlåning av e-medier kan diskuteras. Representanter för förläggarföreningen, bibliotek, författare, e-boksdistributörer och användare skulle kunna ingå i ett sådant forum.

Hela konferensen filmades. På biblioteksförningens hemsida biblioteksforeningen.org (konferensarkiv) finns filmerna och dokumentationen från konferensen.

Ladda ned låtar lagligt med Musikwebb

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Det digitala Östgötabiblioteket växer och utvecklas med nya tjänster. Nu kan man även ladda ner populärmusik från nätet med hjälp av sitt lånekort.

Det är lagligt och gratis! Musikwebb är Sveriges första och största tjänst för online-lån av digital musik.

Här finns över två miljoner låtar, däribland mycket av det senaste inom populärmusiken.

Tio östgötabibliotek är anslutna till

musiktjänsten, som nås via ostgotabibliotek.se och bibliotekens hemsidor. Låntagaren kan ladda ner hela album eller bara de bästa låtarna till datorn

och föra över dem till sin mp3-spelare eller mobiltelefon. Spelaren måste dock ha stöd för WMA med DRM-skydd. Tyvärr stödjer inte iPod detta.

Man får behålla filerna i sju dagar, sedan försvinner de. Därefter kan man låna om dem man vill lyssna mer.

Musikwebb innehåller även klassisk musik i mp3-format. Denna musik får man behålla, bränna på cd eller t ex föra över till sin iPod. Följande östgötabibliotek är anslutna till tjänsten: Boxholm, Finspång, Kinda, Mjölby, Motala, Norrköping, Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg och Ödeshög.

Linda Göth: "Utbudet är riktigt bra"

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Linda Göth har testat östgötabibliotekens nya musiktjänst Musikwebb.

"Jättebra att det finns ett sådant här alternativ till illegal fildelning och med ett så bra utbud."

Linda är uppvuxen i Söderköping, men bor just nu i Borås där hon studerar till bibliotekarie. Till sommaren är hon klar, och då hoppas hon kunna flytta tillbaka till Östergötland.

Vad har du testat att göra på Musikwebb?

– Jag har sökt efter några olika album som jag ville lyssna på. Alla fanns inte, men jag har laddat ner fem olika album. Två av dem har jag också lånat om.

Vad tycker du om tjänsten?

– Det är lätt att söka och hitta på sidan.

Utbudet är riktigt bra. Jag saknade ett album som jag hade velat lyssna på, men det fanns så mycket annat att det inte gjorde något. Det var smidigt och enkelt att göra om filerna till en zip-fil och ladda ner alla på en gång.

Det enda jag tycker är tråkigt är att det är så kort lånetid. Den hade åtminstone kunnat fördubblas tycker jag.

Sen är det lite svårt för mig som använder flera olika datorer. Om jag vill spara låtarna på ett usb-minne och lyssna på olika datorer så protesterar licensen. Synd. Men över lag tycker jag att det är jättebra att det finns ett sådant här alternativ till illegal fildelning med ett så bra utbud.

Sveriges största artikelarkiv hemifrån

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Det digitala östgötabiblioteket har utökats med ännu en tjänst under året. Nu kan man läsa tidningsartiklar i fulltext hemifrån med hjälp av sitt lånekort på något av östgötabiblioteken.

Mediearkivet innehåller artiklar från cirka 300 svenska tryckta dagstidningar, tidskrifter och affärspress. Här kan man läsa artiklarna så som de såg ut i tryck, med bilder och grafik. Originalartiklarna görs tillgängliga i

pdf-format eller fulltexter samma dag som utgivning, eller med några dagars fördröjning.

Nu finns även Östergötlands lokal-tidningar med i Mediearkivet! Artiklar i pdf-format från Östgöta Correspondenten, Norrköpings Tidningar och Folkbladet finns tillgängliga med tre dagars fördröjning. Extra Östergötland samma dag som utgivning.

Alla östgötabibliotek är anslutna till tjänsten som nås antingen via ostgotabibliotek.se eller via bibliotekens hemsidor.

Artiklarna kan skrivas ut, och skickas med e-post, men får endast användas för privat bruk.

Digital tillgång till kulturarvet i Linköpings stadsbibliotek

I biblioteksbranden 1996 förstördes de gamla lappkatalogerna till Stiftsbibliotekets äldre samlingar och till den lokalhistoriska Östgötasamlingen. Återskapandet av dessa nödvändiga sökinstrument har krävt mycket arbete och resulterat i nya, digitala kataloger. Det innebär att samlingarna nu är tillgängliga för hela världen via internet.

Text: Mathias von Wachenfeldt, Linköpings stadsbibliotek

Katalogiseringen av böckerna har skett i samarbete med Btj i Lund, Kungliga Biblioteket och OCLC i USA.

Av arbetstekniska skäl återfinns därför i dagsläget katalogposterna, tyvärr lite splittrat, i katalogerna Burk, Libris och World cat. Och samlade enbart i vår egen Book it-katalog. Stiftsbibliotekets katalogposter skall dock under innevarande år samlas i Libris, vilket vi ser fram mot som den avslutande fasen av detta katalogiseringsarbete.

I och med skapandet av den digitala katalogen har vi märkt att frågorna rörande samlingarna ökat. Inte minst har förfrågningar om digitala kopior av äldre tryck och handskrifter ökat, vilket inte är helt oproblemiskt men som också leder vidare till nya utmaningar och anpassningar.

En virtuell målsättning

När det gäller Östgötasamlingen formulerade vi i samband med mediaplansarbetet en målsättning för den digitala inriktningen av den lokalhistoriska samlingen:

Östgötasamlingen har även en virtuell sida som utvecklats på bibliotekets hemsida i form av kataloger, fulltextdokument och länkar. Hemsidan fungerar som en ingång till de egna samlingarna men här vidgas också begreppen till att omfatta östgötamaterial på annat håll och i icke tryckta former. Detta är en naturlig och nödvändig del i arbetet med att ge en så heltäckande bild som

Bibliotekens lokalhistoriska nätverk studerar Östgötasamlingen. Foto: Agneta Hagelin

möjligt utifrån det faktum att utgivningsformerna förändras och där publikationer i vissa fall enbart ges ut i digital form. Den "virtuella Östgötasamlingen" kan utvecklas också genom möjligheten till regional samsökning mellan biblioteken i Östergötland och centralt med Libris. I en vidare bemärkelse skall denna virtuella sida även bidra till och

samspela med utvecklingen av den gemensamma ABM-plattformen Kulturarv Östergötland. En strävan efter att i fulltext digitalisera äldre och svårtillgängliga tryck och handskrifter skall förutom tillgänglighetsaspekten även syfta till att skydda och bevara originalen.

Samsökningen i östgötabibliotekens kataloger är nu tack vare Länsbibliotek Östergötland en verklighet. Detta har väsentligt förbättrat sökningen av lokalhistoriskt material, eftersom mycket av detta tryck tidigare enbart varit sökbart i bibliotekens egna kataloger.

Linköping genom tiderna

För att komma igång med digitaliseringen i fulltext sökte vi – och fick tillsammans med Östergötlands länsmuseum (med Kulturarv Östergötland), Linköpings universitet och Linköpings stadsarkiv fondmedel för ABM-projektet "Linköping genom tiderna". Stadsarkivets och bibliotekets roll i projektet är att digitalisera äldre tryck och handskrifter rörande Linköping. Universitetets roll är att skriva

Linköpings historia på nätet. Länsmuseet inventerar och lägger ut film på nätet och utarbetar "digitala stadsvandringar". De olika delprojekten utvecklas var för sig men under samråd och skall i förlängningen kunna samspela.

Irène Stahres under arbetet i ateljén
Foto: Mathias von Wachenfeldt

Digitaliseringsateljé

Steg ett i arbetet med Linköpingsprojektet har varit att bygga upp en ateljé för digitalisering av bibliotekets och stadsarkivets material. Efter studiebesök på KB, Riksarkivet och Stockholms stadsarkiv kontaktades fotografirman Molanders i Stockholm för anskaffning av lämplig utrustning.

Förutom en digitalkamera med goda prestanda har vi satsat på ett stativ som går från golv till tak och som medger stora möjligheter att anpassa kameran efter de olika objekten.

När inte takhöjden räcker till för horisontell exponering kan man fästa kartor och större ritningar med magneter mot en plåtskiva på väggen och därmed utöka möjligheterna för fotografering av större format. Två belysningsramper och mörkläggningsgardiner medger konstant rätt belysning.

Kameran kompletteras av en A3-skanner och själva fotograferingen/skanningen styrs direkt via en dator i ateljén.

Den slutliga bildredigeringen görs sedan i ett kontorsrum med dagsljus i en dator med en mycket bra bildskärm med inbyggd kalibrering. Inom projektiden på två år ryms ekonomiskt tid för en person att på halvtid sköta fotografering och utläggning av bilderna på nätet.

Virtuella samlingar

Hittills har vi digitaliserat tryckta och handritade Linköpingskartor, byggnadsritningar samt äldre tryck som till exempel förstaupplagan av beskrivningen av Stångebroslaget. Bildfilerna läggs ut som pdf-filer som man hittar via bibliotekets hemsida, www.linkoping.se/bibliotek. Klicka på **Lokalhistoria och äldre samlingar** och därefter **Östgötasamlingen**. Böckerna är även länkade till respektive katalogposter.

Tillkomsten av ateljén har också inneburit förbättrade möjligheter att, vid sidan av projektet, ombesörja kopiering efter beställning.

Vi har medvetet valt att skynda långsamt. Det vi gjort är att skapa förutsättningar för att producera digitala bilder av god kvalitet.

Nästa steg blir att utveckla samordningen mellan kataloger och digitala dokument, förfina sökfunktioner och presentationsformer.

Vi vill se projektarbetet som ett sätt att ta steget mot nya, permanenta arbetsformer, där digitalisering är en naturlig del i tillgängliggörandet av äldre samlingar.

Till sist måste finnas med i målsättningen att de system man skapar skall kunna samspela med nationella databaser och söksystem inom bibliotekssfären och vidare med arkiv och museer.

Helst skulle man vilja se att det kunde komma tillstånd en nationell samordning när det gäller digitalisering.

Östgötabibliotek till glädje i Spanien

”Mina dagar fylls av glädje och tiden går väldigt snabbt när jag lyssnar på ljudböcker.” Inga-Majken Pehrsson, 83 år och nästan blind, hade svårt att få tag i svenska ljudböcker i Spanien, där hon bor. Idag är hon tacksam över att hon kan lyssna på strömmande ljudböcker på nätet – via Östgötabibliotek.

Text: Birgitta Hellman, Länsbibliotek Östergötland. Foto: Helene Pehrsson

Inga-Majken har bott i södra Spanien i över 50 år. Hon flyttade dit tillsammans med sin man, de startade en arkitektfirma som specialiserade sig på svensk byggstil. Sedan mannen dog bor hon hos sin dotter Helene och hennes familj i södra Spanien, uppe i bergen med utsikt över Medelhavet.

Inga-Majken har alltid läst mycket böcker, och varit mån om att hennes barn skulle få tillgång till svenska böcker för att inte glömma sitt modersmål. När hon fick problem med synen började hennes dotter att läsa högt för henne ett par timmar om dagen. Men dottern, som lider av allergi och rethosta, fick problem med högläsningen.

– Då försökte min dotter köpa svenska ljudböcker på nätet, men dessa såldes bara inom Sverige, berättar Inga-Majken.

Dottern blev glad då hon upptäckte möjligheten att låna strömmande e-ljudböcker från Östgötabibliotek. Men hur skulle hennes mor få tillgång till denna service? Hon hade ju inget svenskt lånekort, och även om det gick att beställa på nätet, så måste det hämtas ut personligen.

Lånekort på distans

Kunde något bibliotek i Östergötland utfärda ett lånekort på distans? Javisst, svarade Lena Johansson, bibliotekschef

i Boxholm, det enda som behövdes var en fotokopia på Inga-Majkens pass, så skulle hon få ett lånekortsnummer så att hon kunde sätta igång att lyssna på strömmande ljudböcker.

Så nu kan Inga-Majken stilla sin längtan efter att höra berättelser på sitt hemlands språk. Hon behöver lite hjälp med tekniken, men annars tycker hon att det fungerar jättebra. Hon lyssnar på strömmande ljudböcker flera timmar om dagen, gärna ute på altanen, där vinden från Medelhavet svalkar.

– Det här är en fantastisk möjlighet för mig, som gör att mina dagar fylls av glädje och inte blir så långtråkiga, säger Inga-Majken tacksamt.

E-boklånen ökade med 30 procent

Östgötabibliotekens utlåning av digitala böcker ökade med 30 procent under 2009. Mest ökade utlåningen av strömmande ljudböcker. Alla östgötar, som har lånekort på något östgöta-

bibliotek, kan med bara några klick låna hem digitala böcker direkt till sin dator. Deckare, romaner, biografier, erotisk litteratur och IT-böcker är bland de mest populära e-böckerna.

Idag rymmer det digitala biblioteket drygt 2 600 titlar, varav cirka hälften är ljudböcker i strömmande format.

Guide till Östergötland i litteraturen

Fantastiska historier på välkända stigar – nu kan du bidra med fler boktips.

Deckare, romaner, dikter, noveller, biografier – nu kan du få tips på skönlitteratur där handlingen utspelar sig i Östergötland. På den länsgemensamma portalen ostgotabibliotek.se kan du se vilka böcker som utspelar sig i just din hemkommun. Vi har delat in böckerna för barn, unga respektive vuxna.

Här finns både historiska romaner och nutidsskildringar. Till en del av böckerna finns också uppgifter om vilken tid handlingen utspelas i.

Det finns säkert fler böcker att lägga till i listorna. Kanske är det något som blivit fel? Du är välkommen att skicka in dina boktips och synpunkter till elisabeth.stromberg@ostsam.se så lägger vi in böckerna du tipsat om. På portalen hittar du formulär där det går att fylla i uppgifter direkt. Du kan givetvis även skicka ditt ärende via vanlig post:

Elisabeth Strömberg, Länsbibliotek Östergötland, Box 1791, 581 17 Linköping

Bild: Tord Kempe.

Hallå i e-posten, Marie Westrin, utvecklingschef på Ericsson och ansvarig för enheter runt om i världen!

Hinner du alls läsa böcker?

– Jag läser massor på kvällarna innan jag somnar och då mest deckare. Jag läser jämt, har alltid tillgång till böcker.

Du lär ha "hittat tillbaka" till biblioteket tack vare möjligheten med digitala tjänster. Vad är det du lånar och hur?

– Jag är ju förtjust i tekniska prylar och gillar mer det här med att kunna ladda ned till det format man vill ha. Jag fick en Nuut läsplatta i julklapp och lånar nu allt möjligt, både deckare och romaner. Jag uppskattar enkelheten i att kunna låna via nätet, även om jag idag först måste gå via datorn. Nya läsplattor kan koppla upp direkt till biblioteket, då blir det ännu smidigare och mer användarvänligt.

Har du något favoritformat för att konsumera litteratur?

– Beror på typ av bok, om det är deckare eller romaner helst digitalt, men faktaböcker i pappersformat.

Vad tycker du om utbudet av e-böcker?

– Det skulle kunna vara betydligt bättre.

Vilken är din favoritförfattare?

– Jag är allätare och kan inte välja ut någon.

Lyssnar du på ljudböcker?

– Jo, men inte så mycket, jag brukar ha några i bilen.

Till sist – är det sant att du tjuvlånar med dina barns bibliotekskort eftersom du inte har eget lånekort?

– Nej, jag har eget kort numera.

Foto: Overdrive

Digitala bokbussen liknar inget annat

Guidade turer i det digitala nedladdningslandskapet. Den digitala bokbussen liknar ingenting annat. Sommaren 2009 besökte en grupp svenska bibliotekarier den digitala bokbussen i USA. Nu finns en rapport från deras studieresa.

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland

Den digitala bokbussen turnerar över hela den amerikanska kontinenten för att marknadsföra bibliotekens digitala utbud. Det är en modern form av uppsökande verksamhet, för att visa nya användare hur man laddar ner e-böcker, ljudböcker, musik och filmer från bibliotekens hemsidor.

Två medarbetare från Länsbibliotek Östergötland deltog i en grupp som besökte den digitala bokbussen i USA sommaren 2009.

Syftet var att studera ett annorlunda sätt att marknadsföra bibliotekens digitala medier. Studieresan kunde genomföras delvis med stöd av statliga kulturbidrag samt ett stipendium från Föreningen Sveriges Länsbibliotekarier, SLB.

Nu finns en rapport från studieresan, "Den digitala bokbussen – rapport från en studieresa 2009".

Författare till rapporten är Birgitta Hellman Magnusson, Camilla Källgren, Lisbeth S. Káplár och Ann Östman.

Rapporten handlar om den digitala bokbussens resa genom delstaten Ohio samt om de bibliotek som fick besök av bussen under den vecka som gruppen var där. Gruppen har intervjuat bibliotekspersonalen om hur de förberedde sig på bussens besök, hur de planerade att följa upp evenemanget och hur biblioteket i övrigt arbetar med digitala medier.

Även om den digitala bokbussen stod i centrum för besöket, så gav besöken på de lokala biblioteken ett stort mervärde åt resan. Gruppen imponerades av bibliotekens nytänkande och kundfokus. De amerikanska biblioteken har delvis nytolkat sin roll i det digitala samhället och ser numera som en av sina främsta uppgifter att ge människor tillgång internet och erbjuda vägledning i informationsdjungeln.

Gratis IT-kurser fanns som ett självklart inslag på alla bibliotek som gruppen besökte. Alla bibliotek hade även bemannade hjälpdiskar i anslut-

ning till de bokningsbara datorerna. Hög teknisk standard utmärkte biblioteken, något som alla verkade vara mycket stolta över!

Skulle den amerikanska modellen med den digitala bokbussen kunna inspirera till en liknande satsning i Sverige? Kanske, men först måste vi få till nya, attraktiva digitala nedladdningstjänster, och en digital mediekatalog. Och svenska bibliotek måste lära sig att ställa större krav på leverantörerna av e-medier. Det är gruppens slutsats.

Läs mer:

Ladda ner rapporten från Issuu: <http://issuu.com/> eller från resebloggen: digitala-bokbussen.blogspot.com/ Eller beställ den tryckta rapporten från Länsbibliotek Östergötland birgitta.hellman@ostsam.se. Rapporten trycktes upp i 200 ex, men hade i juni visats över 5000 gånger på Issuu.

Bilden av biblioteket i 250 intervjuer

250 politiker i kommunstyrelser och kulturnämnder i Mellansverige har fått ge sin bild av sitt bibliotek. Det är demokratiskt och odammigt, men mer kan göras för att skapa läslust.

Text: Kerstin Olsson, länsbibliotekarie

Biblioteken är viktiga arenor för demokrati, läsning, integration, tillgänglighet, lärande, kommunikation och upplevelser.

Lust och djupaste allvar

Biblioteket är allt mellan lust och djupaste allvar, en modern mötesplats med alla dessa ”nyttor” att lyfta fram. Stämmer det? 250 politiker (telefonintervjuer) i kommunstyrelser och kulturnämnder har fått värdera påståenden om sitt bibliotek, t.ex. Ditt bibliotek stimulerar aktivt till läsning, Ditt bibliotek är bildande och en viktig plats för lärande, Ditt bibliotek bidrar till ökad integration etc.

På en skala från 1 till 10 har de fått värdera hur deras bibliotek lever upp till ovanstående ”nyttor”. Medelvärdet är högt, det ligger mellan 8 och 9. En som inte tycker att biblioteket stimulerar aktivt till läsning framhåller att biblioteket inte har tillräcklig marknadsföring.

Ett av påståendena som skulle värderas i undersökningen var: Ditt bibliotek bidrar till kommunens egna mål och utveckling. Medelvärdet var 7,8 men

det fanns de som inte alls höll med. En som inte instämde alls, sa:

”För att jag inte tycker att biblioteket har just den uppgiften att bidra till kommunens egna mål och utveckling.”

Sug på den karamellen en stund. Undrar vilka mål den kommunen har?

Pengar

I tider med ekonomisk kris blir bibliotekets ”sammhällsnyttia” ännu större och det är viktigt att biblioteken får behålla sina resurser. I vårt globaliserade samhälle, med snabba informationsflöden, snabb utveckling av ny teknik och nya medier ökar trycket på biblioteket. Många har inte råd eller möjlighet att vara delaktiga i allt det nya på egen hand, utan biblioteken blir den arena där man kan utforska det nya eller ta del av samhällstjänster m.m. via internet.

Kulturrådet har bidragit till projektet med drygt 400 000 kronor. Länsbiblioteken i Mellansverige har bidragit med egna medel. Skulle vi genomföra en nationell marknadsföringskampanj

likt lobbyorganisationer i valtider skulle vi behöva 57 gånger så mycket. Vilket vi aldrig kommer att få. Men faktum kvarstår:

Biblioteket har en viktig roll i sam-

FAKTA

Bilden av biblioteket

Bilden av biblioteket är ett projekt och samarbete på temat marknadsföring och kommunikation mellan läns- och kommunbibliotek i Mellansverige. Bibliotekens roll i samhällsbygget måste bli mer synlig, bilden måste breddas och fördjupas hos opinionsbildare och beslutsfattare på nationell, regional och lokal nivå.

Resultaten finns att läsa på:

www.lansbibliotek.ostsam.se

Skärpta formuleringar föreslås i bibliotekslagen

Bibliotekslagen har varit bra för biblioteken. Det visar den utvärdering som Inger Ejde Jensen gjort på regeringens uppdrag. I sitt förslag till revidering av lagen vill hon se skärpta formuleringar när det gäller barnperspektiv, tillgänglighet, demokrati och kvalitet.

Text: Kerstin Olsson, länsbibliotekarie

Utvärderingen av bibliotekslagen presenterades ungefär samtidigt som Kungliga biblioteket, KB, lade fram sitt förslag på plan för deras vidgade uppdrag som biblioteksmyndighet för folkbiblioteksväsendet. En eventuell revidering av lagen utifrån Inger Ejde Jensens förslag kommer också att synkas med det preciserade uppdrag som

regeringen väntas ge till KB i oktober i samband med budgeten.

I sitt förslag till revidering av lagen vill Inger Ejde Jensen se ett tydligare barnperspektiv och tydliggöra bibliotekens mångskiftande uppdrag ”att främja litteraturen och den fria åsiktsbildningen, att stödja alla slags lärprocesser, att erbjuda ett rum och

gemenskap tillgänglig för alla oavsett språk eller funktionshinder, att göra kulturarv tillgängliga, att överbygga digitala klyftor”. Litteraturen och den fria åsiktsbildningen hänger ihop. Det är bra!

Huggsexa eller inte om kulturen – vem ska få hålla i pengapåsen?

Fem regioner blir först ut när regeringen i höst fattar beslut om en ny modell för stöd till regional kulturverksamhet. Blir det några statliga kulturpengar kvar då till oss som kommer två år 2012? Och vem ska hålla i de statliga pengarna till regional biblioteksverksamhet? Ska de ingå i portföljen – kofferten – kultursamverkansmodellen eller ska Kungliga biblioteket hålla i pengapåsen? Hur påverkas kommunbiblioteket?

Text: Kerstin Olsson, länsbibliotekarie

Foto: Agneta Hagelin

Debatten går hit och dit precis som händerna i en korg med reavaror. Vad handlar det om egentligen? Konkurrerar regionerna om statens pengar och konkurrerar olika kulturformer med varandra regionalt? Hur då samverkan? Och hur ska man veta vad man vill när man inte vet hur landskapet ser ut när man kommer fram? Många utredningar har det varit och inga beslut har ännu fattats.

Kultursamverkan

Vad är kultursamverkansmodellen? En ny modell där landsting/region ska upprätta en kulturplan som det sedan ska föras en dialog om tillsammans med Kulturrådet som beslutar om hur statsbidraget ska fördelas. Landsting/region ansvarar sedan själva för

fördelningen till kulturverksamheter hos sig. Farhågan hos många är att de som är först om dialogen inför 2011 ska vara så duktiga att det inte blir så mycket pengar kvar. Hur ska det då gå för Östergötland som ska föra dialog först inför 2012. Å andra sidan är det kort om tid inför 2011, eftersom beslutet om modellen inte fattats än, så vi får längre tid att förbereda oss inför 2012. Ett varierat kulturutbud präglad av förnyelse och kvalitet är syftet med modellen.

Bibliotekens spelplan?

En fråga som det råder delade meningar om är vem som ska få ansvaret

för de statliga bidragen till regional biblioteksverksamhet och biblioteksutveckling. Kulturrådet som tidigare fördelat medlen anser att de ska ut i regionerna inom kultursamverkansmodellen. Kungliga biblioteket, KB, som blir ny biblioteksmyndighet för läns-, folk- och skolbibliotek anser att de ska ansvara för dem. Ansvar, befogenheter och resurser bör hänga ihop. Men bidragen gäller den regionala biblioteksverksamheten och är bara en del av den verksamheten. För Östergötlands del bidrar staten med mindre än 25 % till länsbibliotekets verksamhet. Om KB ska administrera pengarna måste de delta i den regionala dialogen tillsammans med Kulturrådet. Några är rädda att KB behåller en del av pengarna för

nationell samordning. Sveriges kommuner och landsting, SKL, anser att pengarna för biblioteksverksamhet ska ut i regionerna i kultursamverkan och att KB ska få nya pengar från regeringen för sitt nya uppdrag. Hur det blir vet vi först när budgetpropositionen kommer i oktober. Vad som är viktigt är att biblioteken är med på den regionala spelplanen. Biblioteken spelar stor roll i samhällsbygget på flera plan, för ett informationssamhälle för alla, för att motverka digitala klyftan, som mötesplats, för integration, lärande, läsning och upplevelser. Det måste finnas med i den kommande kulturplanen och här måste både politiker och bibliotekspersonal engagera sig.

Bibliotekens åsikter

Sveriges kommuner och landsting, SKL, genomförde en enkät där 198 av landets 290 kommuner svarade och 19 av de 20 länsbiblioteken. Enkäten tar upp frågor om biblioteksverksamheternas behov av nationellt utvecklingsstöd, KB:s nya roll, om mål, uppdrag och kompetensbehov.

Utifrån enkäten föreslår SKL att KB ska inrikta sitt arbete på en nationell biblioteksinfrastruktur och i första fasen utveckla och driva en fri nationell samkatalog, e-tjänster och tillhandahålla nationell biblioteksstatistik. Nästa steg blir att ta itu med strategisk och nationell biblioteksutveckling, omvärldsorientering och framtidsfrågor, främja internationell samverkan, skapa nationella arenor för erfarenhetsutbyten och arbeta med metodutveckling och kompetenshöjande insatser.

I oktober vet vi mer om uppdrag och resurser på statlig nivå.

För bibliotekens strategiska roll i samhällsbygget och kulturlivet i Östergötland får vi alla engagera oss.

Tretton bibliotekssystem ska bli ETT

Ett enda lånekort som kan användas på alla bibliotek i Östergötland. Det kan snart bli verklighet. Kommunpolitikerna i Östergötland stöder tanken på ett gemensamt biblioteksdatasystem för alla 13 kommunbibliotek i länet. Ägare till det nya systemet blir Regionförbundet Östsam, som satsar närmare en miljon kronor på projektet.

Text: Birgitta Hellman Magnusson, Länsbibliotek Östergötland, projektledare

Ett gemensamt Östgötabibliotek. Så kommer det att upplevas av östgötarna i framtiden. Visionen är att erbjuda östgötarna en jämlik biblioteksservice oberoende av var man bor i länet.

Idag har varje kommunbibliotek sitt eget biblioteksdatasystem som innefattar bibliotekskatalog, låntagregister och cirkulationssystem. Det är slutna system, som inte kan kommunicera med varandra. Informationen som finns om medierna och låntagarna måste hanteras och registreras separat för varje system. Till exempel måste en ny katalogpost hämtas in för varje ny titel; en registrering som måste utföras separat i varje enskilt biblioteksdatasystem.

Gemensam cirkulation

Ett gemensamt biblioteksdatasystem för alla kommunbibliotek i länet innebär att det blir en gemensam bibliotekskatalog och gemensamt cirkulationssystem för hela länet. Medierna kommer att flyta fritt över hela länet med hjälp av ett transportsystem som når ut till alla kommunbibliotek flera gånger i veckan.

Bakgrunden är att biblioteken i Östergötland har ett utvecklat mediesamarbete. Det ger ett mervärde för länets invånare att få tillgång till alla medier och all den kompetens som personalen på biblioteken har.

Det är mer kostnadseffektivt att hantera ett bibliotekssystem för hela länet, än att kommunerna administrerar sina egna system. Mycket onödigt dubbelarbete kan undvikas om biblioteken samarbetar om ett gemensamt system.

Den här typen av samarbete inom en region finns på flera håll i landet, bland annat i Gävleborgs län, Värmlands län och i Västerbotten. I vårt grannland Finland har kommunerna samarbetat om biblioteksdatasystem sedan

Foto: Agneta Hagelin

biblioteken började datoriseras i mitten på 90-talet.

Bättre för medborgarna

Ur ett medborgarperspektiv finns det många fördelar med ett gemensamt biblioteksdatasystem för hela länet. På så sätt blir det möjligt att införa ett gemensamt lånekort för alla östgötar.

Det blir en samlad ingång till alla böcker och andra medier som finns på biblioteken i länet.

För låntagarna innebär det att det blir lättare att söka i hela beståndet och lägga beställningar direkt i katalogen, och få leveranser till sitt eget bibliotek.

Detta är en service som kommer att finnas tillgänglig på nätet, lätt åtkomlig för alla, även hemifrån.

Alla östgötar kommer därmed att få tillgång till hela det samlade beståndet på biblioteken i Östergötland: drygt två miljoner böcker, tidskrifter, talböcker, ljudböcker, cd-skivor, dataspel och filmer. Det blir en mer jämlik biblioteksservice över hela länet, vilket framför allt gynnar de mindre kommunerna i länet. För östgötarna kommer det att upplevas som att det finns ett östgötabibliotek, som är gemensamt för alla kommuner.

Upphandling i höst

I november 2008 beslutade bibliotekscheferna i Östergötland att man ville upphandla ett gemensamt biblioteksdatasystem för Östergötland. Politikerna i samtliga kommuner samt Regionförbundet Östsam har ställt sig bakom beslutet. Hittills har Östsam satsat cirka en miljon kronor på projektet; pengar som bland annat ska användas till konverteringsarbetet när befintliga databaser ska konverteras till det nya systemet men även till olika typer av expertstöd.

Under det senaste året har en expertgrupp från länsbiblioteket, kommunbiblioteken, Upphandlingscenter, Linköpings universitetsbibliotek och det regionala IT-nätverket arbetat fram kriterier för ett gemensamt system. Troligtvis kommer upphandlingen att utannonseras under senhösten 2010.

Samtidigt kommer det att ordnas en kickoff för all bibliotekspersonal i länet. Det blir ett avstamp inför arbetet med att skapa det gemensamma Östgötabiblioteket, där det gäller att riva gränser och skapa en vi-känsla bland kollegor i hela länet.

En slutrapport läcker som en karamell

Läslust med Mamma Mu, baka kakor med Mathias, en polis på sagostunden, Rödluvan på biblioteket och spöken i magasinet! När nya former för lässtimulans prövas är inget omöjligt! I Läskonsters slutrapport finns en rik källa med uppslag och idéer att ösa ur.

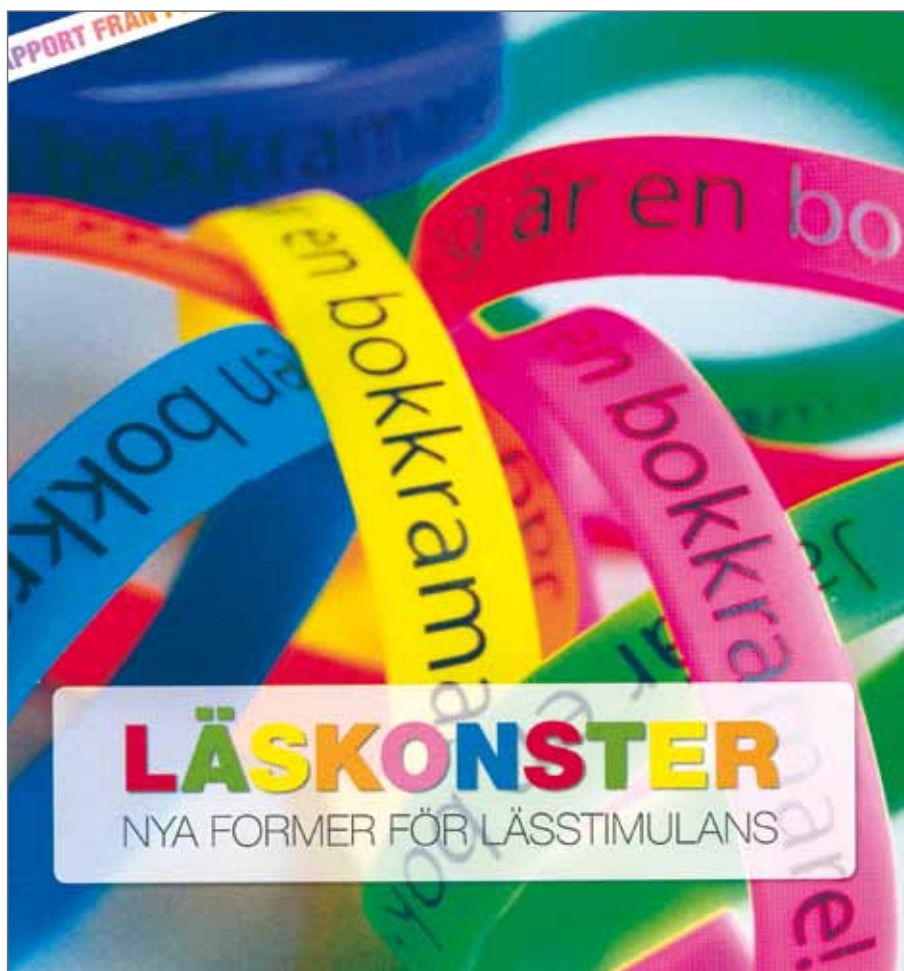
Text: Annika Holmén, Länsbibliotek Östergötland

Nära 80 deltagare från 50 bibliotek i Mellansverige har under två år deltagit i seminarier och prövat nya arbetssätt vid sina bibliotek. De har gjort studieresor till Danmark, Finland, Gotland och Norge och träffats för fördjupade diskussioner och samtal vid fyra internat. Från Östergötland har bibliotekarier från Linköpings, Mjölby, Motala och Norrköpings kommuner deltagit.

Projektet har haft följande utgångspunkter

- Barnkonventionen och barnperspektivet. Att göra barn delaktiga och att bibliotekspersonalen visar att de bryr sig om vad barn tycker och tänker är ett mycket viktigt arbete.
- Det vidgade textbegreppet och samarbete med andra kulturområden och kulturaktörer.
- Alla ska med. All intresserad bibliotekspersonal oavsett utbildning, bibliotekets storlek och resurser omfattas. Utmaningen har varit att inspirera alla att påbörja och/eller förbättra det egna lässtimulerande arbetet oavsett vilken nivå, som man själv eller biblioteket befann sig på.
- Former. Seminarier och internat med goda och kvalificerade föreläsare. Tydlig koppling mellan forskning och praktik. Studieresor där vissa aspekter av barnverksamheten skulle studeras. Muntliga redovisningar, korta skriftliga rapporter och en blogg för erfarenhetsbyte mellan deltagarna. <http://laskonster.blogspot.com/>
- Marknadsföring. Synliggöra och lyfta fram bibliotekens roll för barns språk-, läs- och skrivutveckling, helst i nya former.

Läskonsters övergripande mål har varit att utveckla och säkra barnbibliotekens insatser för barns och

ungas läsning och läsinspiration. I rapporten kan man bl.a. ta del av idéerna bakom projektet och ett resonemang om vad utvecklingsarbete egentligen kan kosta, få exempel och inspiration från deltagarnas "läskonster".

I Biblioteken i Östergötland 2009:3 kan man läsa om Läskonsters deltagande i förra årets politikervecka i Almedalen på Gotland. Det utgjorde en del av planen för marknadsföring av projektet och bibliotekens lässtimulerande arbete. I rapporten kan man läsa mer om hur arbetet kring ett sådant deltagande kan planeras och genomföras. Här finns också en lathund för event på hemmaplan.

På Bok & Biblioteksmässan i Göteborg finns Läskonster och systerprojektet Bokens alla sidor med på Kulturrådets seminarium "Hur skapar man unga läsare?"

Rapporten går att ladda ner från Länsbibliotekets webbplats: www.lansbibliotek.ostsam.se/Projekt/Bokens_alla_sidor. Vill du ha den tryckta versionen så kontakta Annika Holmén, annika.holmen@ostsam.se Barnbibliotekskonsulenterna vid de nio länsbiblioteken/regionbiblioteken i Mellansverige, LIM, har varit projektledning. Projektet har genomförts med stöd från Statens Kulturråd.

Dyslexiprojektet ”Allt genast” – snart går det att ladda ner talböcker dygnet runt

I höst startar ett spännande dyslexiprojekt, som jag tror många väntat på, både bland personal och allmänhet. Det handlar om projektet Allt genast. Det breda och övergripande syftet är att göra det möjligt för alla talboksberättigade östgötar att hemifrån kunna ladda ner talböcker i Daisyformat från TPB:s digitala arkiv. Cirka 70 000 titlar blir tillgängliga 24 timmar om dygnet.

Text: Rolf Holm, Länsbibliotek Östergötland

Målet är att öka tillgängligheten till talböcker och få biblioteken att nå fler individer som själva kommer att kunna ladda ner talböcker. Det ger också individen själv möjlighet att utforska det rika mediebestånd som finns. Det ökar också individens integritet vid lånesituationen. Förhoppningen är att det här sättet att arbeta med talböcker ska bli en naturlig del av bibliotekens ordinarie verksamhet.

Målgrupp

Huvudsaklig målgrupp är den breda allmänhet på cirka 40 000 personer som är talboksberättigad. Det innebär att målgruppen är både de som idag läser talböcker och de som ännu inte läser talböcker men som är talboksberättigade. En stor del av målgruppen når vi inte idag.

Hela projektet bygger på att människor har olika förutsättningar. Det ger målgruppen talboksberättigade tillgång

till bibliotekets service utan att vara hänvisade och beroende av bibliotekets öppettider.

Projektets genomförande

Projektet är tänkt att starta i början av september 2010 med en kickoff hos TPB för bland andra bibliotekschefer. Onsdagen 15 september sker sedan det första upptaksmötet för länets personal. Dagen kommer att innehålla flera goda exempel från andra län. TPB är förstas med.

Projektet kommer att genomföras genom mindre delprojekt i östgöta-kommunerna där varje kommun själv får beskriva hur man vill genomföra marknadsföring och handledning mot målgruppen. Man kan välja att samarbeta med till exempel grundskolan, gymnasiet, dyslexiförbundet FMLS och invandrarföreningar.

Tanken är att olika bibliotek ska få möjlighet till profilering, d.v.s. att ett

bibliotek kan välja att ha starkt fokus på teknikdelen av projektet medan ett annat bibliotek väljer att arbeta mer med den uppsökande delen.

Uppföljning och utvärdering

Efter projekttidens utgång ska en uppföljning göras där vi jämför med resultaten från den nollanalys som är gjord. Hur många talböcker går ut via post idag? Hur stor är talboks-respektive ljudboksutlåningen idag? Hur mycket tid går åt till nedladdning och bränning? Hur många talboks-låntagare finns registrerade? Vilken andel utgör boken kommer?

Nedladdningar för talboksberättigade ska kunna göras via vår regionala biblioteksportal som riktar sig till allmänheten och via våra kommunbiblioteks webbplatser.

Östgötsk Daisybok nummer 50 klar

– Det var jobbigare än jag trodde att sitta i en studio i flera timmar och läsa in min egen text. Jag var ganska trött efter varje gång.

Text: Lena Vitak, Östgöta Taltidning

Så säger Lars-Erik Johnsson som under det senaste året läst in båda sina böcker efter önskemål från talboks-låntagare i Linköping. Han berättar att han inte har någon erfarenhet av talböcker, men att människor ringt och tackat honom för inläsningen.

Barndomens Horsö i Västerviks skärgård har inte längre några bofasta och fisket kan ingen leva på längre.

Numera är husen på ön fritidshus.

Om detta och sin tid som fiskare handlar framför allt den första boken "Elle på å dra igång".

– Jag kände att kulturarvet höll på att gå förlorat och nu försöker jag betala igen för mitt svek att inte överta arvet som fiskare efter mina föräldrar.

Böckernas ordlistor över lokalnamn på fiskeredskap är ett medvetet försök att bevara benämningarna för eftervärlden.

På min fråga om han har några planer

Foto: Agneta Hagelin

på att skriva flera böcker och om han är engagerad i höstens val, svarar han:

– Nej, nu har jag skrivit ned det jag ville. Och om min tid i politiken känner jag mig inte lika motiverad att skriva.

Det är så många som har skrivit den typen av böcker och jag är inte längre politiskt engagerad. Man har en viss brinntid som politiker och jag tycker att de gamla politikerna inte ska lägga sig i vad de nya gör.

Till sist talade vi om bibliotekens roll för information och kultur.

– Förutom att vara informationskälla och bjuda på läsupplevelser, kan den rollen till exempel vara att förmedla olika individers idéer, exempelvis via de nya sociala medierna.

– Men då bör biblioteken vara "moderator" och kunna visa att allt som skrivs på nätet inte är sant eller kanske inte ens tillåtet.

Ladda ned talbok med Student Direkt

Nu kan studenter med läshinder ladda ned talböcker direkt från Tal- och punktskriftsbibliotekets digitala arkiv. HumSam-biblioteket på Linköpings Universitetsbibliotek har gjort i ordning ett rum där två datorer rustats med de rätta programmen.

Text: Agneta Hagelin

Tjänsten kallas "Student Direkt" och ger möjlighet till direktnedladdning för studenter med funktionshinder. Under läsåret 2009/2010 var det cirka 370 studenter som hade någon form av stödåtgärd på Linköpings universitetsbibliotek.

Cirka 80 av dem servades med kurslitteratur i form av talböcker. Tidigare har det varit en ganska omständlig procedur där biblioteket laddat ned från Talboks- och punktskriftsbibliotekets digitala arkiv och bränt på CD-skiva. Finessen nu är att studenter med dokumenterat läshinder själva kan

ladda hem talböcker ur TPB:s arkiv, antingen till egen dator eller via Humsam-bibliotekets två anpassade datorer. Filerna sparas ned till exempel på CD eller Mp3-spelare.

– För många berörda studenter är det viktigt att kunna gå till biblioteket och ordna så mycket av låneproceduren själva, utan alltför mycket krångel. Det är också en demokratifråga, alla har inte råd med egen dator, säger Solverig Lundin på HumSam-biblioteket.

Kollegen Maria Grahn konstaterar att det är långt ifrån alla studenter som nyttjar sin rätt till stöd. Ingen vet hur

många som egentligen har behov av stödåtgärd och service.

– Det är svårt att nå ut med information om alla möjligheter som finns. Tekniken förbättras hela tiden. De yngre är mer medvetna och tar för sig, men mörkertalet är stort. Just när det gäller datorer finns en syn- och taldator på varje universitetsbibliotek. Den är utrustad med program för skärmförstoring, talsyntes och läsprogram för talböcker. På HumSam-biblioteket finns också en skanner och ett talsyntesprogram som läser upp inskannad text.

”I mitt inre sökte sig tanken tillbaks till min barndoms samhälle där jag växte upp och fostrades.”

PERSONLIGT av Lars-Erik Johnsson

Så gick då år 2000 mot sitt slut och jag förberedde mig för att gå in i pensionärens lugna, nåja lugnare, tillvaro. Jag avslutade alla mina politiska projekt, städade hyllor och skrivbord, det blev åtskilliga sopsäckar som åkte ut efter 21 hektiska år. Så kom nyårsafton och lugnet infann sig verkligen.

Nu inträffade något som jag inte hade räknat med. Istället för att som alltid titta framåt mot nya utmaningar att utan betänkligheter kasta mig in i, så började jag för första gången att titta bakåt. Jag kunde då konstatera att mitt yrkesverksamma liv var över, nu var det dags att göra bokslut.

”Det dök upp ett antal frågor i mitt huvud. Hur blev mitt liv? Är jag nöjd med vad jag uträttat, har det varit till gagn för andra? Vad har påverkat mina beslut?”

I mitt inre sökte sig tanken tillbaks till min barndoms samhälle där jag växte upp och fostrades. Det var en tämligen hård tillvaro på eller invid havet som var födokällan. Ibland kunde det vara knapert, men man lärde sig att leva enligt dessa förutsättningar och i samklang med en nyckfull natur.

Men det var alla människor som var viktigast, de som utgjorde min barndoms samhälle. Här tilläts alla vara olika, inte som idag likformiga, alla hade sina uttryck och sina idéer. I avsaknad av brusande nyhetsmedia så skapade man sig sin egen världsbild.

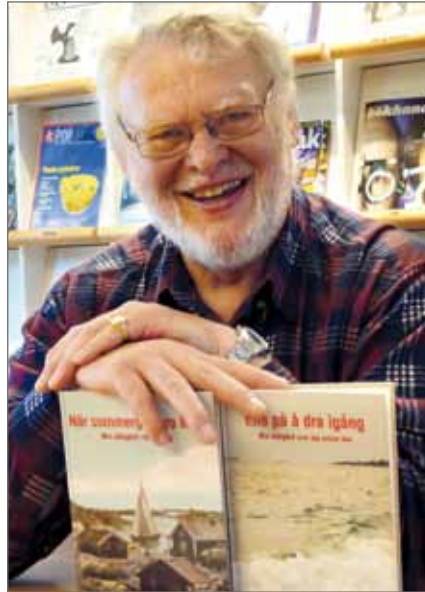

Foto: Agneta Hagelin

Idag skulle vi nog ha kallat dom flesta av dessa individer för original, som har blivit något av en nedsättande benämning. Men för mig var dom här människorna några jag såg upp till med beundran. Människor med mustiga historier och uttryck, alltid hjälpsamma.

Man behövde aldrig be om ett handtag, det syntes alltid om man behövde en hjälpande hand och då var dom alltid beredda. När någon kom slätrande så tog man sig alltid tid till att samtala om dagens händelser. Då sköts kaffepannan över den heta spispattan, en skvätt vatten och lite kokkaffe och så samtalade man över en het kopp

kaffe och utbytte erfarenheter. Det var uppenbart när jag rannsokade mitt inre att denna fostran hade färgat mitt liv och handlande kraftigt.

Men något ännu viktigare dök plötsligt upp i mina tankar. Jag var den siste som bröt upp från detta samhälle som nu sedan länge är borta. Jag var den siste som föddes på Horsö som min barndoms ö hette. Om nu dessa människor och den kultur som de stod för hade färgat mig så starkt – var det då inte min skyldighet att för framtiden teckna ner dessa minnen?

Var det inte min skyldighet mot alla dem som levt och lagt grunden till vårt välfärdssamhälle att föra minnet om deras gärningar vidare?

Jo, det var skälet till att jag skrev ned mina minnen i en bok som sedermera blev ytterligare en.

När jag även fick möjligheten att läsa in böckerna som talböcker, var det verkligen glädjande. Nu har de som av olika anledningar inte har så lätt att läsa, ändå möjligheten att få ta del av den här speciella kulturen. Dessutom på den dialekt som vi pratade på och som heller inte finns kvar mer än som några få spillror.

Jag hoppas innerligen att du som läser eller lyssnar på talboken ”Elle på å dra igång” och ”När sommargästerna kom” skall finna glädje i dessa berättelser. Syftet kan då infrias – att föra minnet om svunnen tid och det kulturarv som fött oss vidare.

Linköping nominerat till bästa lättlästa bibliotek

Linköpings stadsbibliotek har nominerats till bästa lättlästa bibliotek.

Priset delas ut för andra gången av **Centrum för lättläst** till ett bibliotek som på ett förtjänstfullt sätt lyft fram den lättlästa litteraturen, lättlästa tidningar och lättläst samhällsinformation. Femton bibliotek i landet har blivit

nominerade, vilket är dubbelt så många som förra året. Den 9 september på Internationella läskunnighetens dag delas priset ut till det vinnande biblioteket.

Förra året gick priset till Norrköpings bibliotek.

Tretton system blir ett

I novembernumret:

- Senaste nytt om gemensamt bibliotekssystem
- Mångfald till glädje för alla

